Universidad del País Vasco
Euskal Herriko Unibertsitatea

HEZKUNTZA ETA KIROL FAKULTATEA
FACULTAD DE EDUCACIÓN Y DEPORTE

ANIZTASUN FUNTZIONALAREN PRESENTZIA HAUR LITERATURAN

GRADU AMAIERAKO LANA

Egilea: Estevez Chasco, Marta

Espezialitatea: Lehen Hezkuntza

Tutorea: Etxaniz Erle, Xabier

2022

LABURPENA

Haur literatura hainbat gai konplexu edo tabu lantzeko tresna gisa erabili da gure gizartean, baina, zer presentzia edo erabilgarritasun du aniztasun funtzionalak esparru horretan? Gradu amaierako lan honen bidez, aniztasun funtzionalak haur-literaturan duen presentzia ikertuko dugu hiru ikerketa-prozesuren bidez: irakasleek/gurasoek/tutoreek liburu horiei ematen dieten erabilgarritasuna, gazteek gehien irakurtzen dituzten liburuen artean gai nagusi hau duten liburuen presentzia eta aniztasun funtzionala lantzen duten 18 haur-libururen azterketa.

Haur literatura, aniztasun funtzionala, haur liburuen ikerketa

RESUMEN

La literatura infantil ha sido utilizada como instrumento para trabajar diferentes temas complicados o tabúes en nuestra sociedad, pero, ¿Qué presencia o utilidad tiene la diversidad funcional en este ámbito?. A través de este trabajo de fin de grado investigaremos la presencia de la diversidad funcional en la literatura infantil mediante tres procesos de investigación: la utilidad de dichos libros por parte de los profesores/padres/madres/tutores, la presencia de libros con este tema principal entre los libros más leídos por la juventud y el análisis de 18 libros infantiles que tratan la diversidad funcional.

Literatura infantil, diversidad funcional, análisis de libros infantiles

ABSTRACT

Children's literature has been used as an instrument to work on different complicated or taboo topics in our society, but what is the presence or usefulness of functional diversity in this field? Through this final degree project, we will investigate the presence of functional diversity in children's literature by means of three research processes: the usefulness of these books by teachers/parents/guardians, the presence of books with this main theme among the most read books by young people and the analysis of 18 children's books that deal with functional diversity.

Children`s literature, functional diversity, analysis of children`s books

AURKIBIDEA

JUSTIFIKAZIOA 3

MARKO TEORIKOA 4

- **2.1. Haur literatura.** 4
- **2.2 Aniztasun funtzionala** 11
- **2.3 Aniztasun funtzionala haur literaturan.** 14

HELBURUAK 15

HIPOTESIAK 16

METODOA 17

EMAITZAK 22

- **6.1 Galdetegia** 22
- **6.2 Ikerketa kuantitatiboa** 27
- **6.3 Liburuen azterketa** 29

ONDORIOAK 32

- **7.1 Galdetegia** 32
- **7.2 Ikerketa kuantitatiboa** 33
- **7.3 Liburuen azterketa** 34

ZAILTASUNAK ETA HOBEKUNTZA PROPOSAMENAK 36

ERREFERENTZIAK 38

ERANSKINAK 40

1. JUSTIFIKAZIOA

Gradu amaierako lan hau burutzearen zergatia ezjakintasun eta interes pertsonal batetik abiatuta izan da. Agerikoa denez, gizartean askotariko pertsonak bizi gara batera, elkarlanean eta etengabeko sozializazio prozesuan, hori baita errealitatea. Hau horrela izanik, eta hezkuntza gizartearen isla izan behar denaren baitan, errealitate hau eteten duen egoera batez ohartu nintzen aspaldi.

Nire ikasle garaian, behar bereziak zituzten ikasleak gelatik ateratzen zituzten etengabe, ikasle hauen zein beste ikasleen sozializazio prozesua oztopatuz eta errealitatearekiko esanguratsutasuna gutxituz. Urteak aurrera joan ahala, egoera hau luzatuz joan egin da gaur egunera arte, non Lehen Hezkuntzako gradu batean ere ez dago aniztasun funtzionalaren inguruko presentzia nahikorik.

Honen ondorioz, konturatu nintzen hezkuntzak ez diola gizarteak eskaintzen duen aniztasunari erantzun sakonik ematen, aniztasunak aniztasuna eskatzen baitu bai baliabide zein material aldetik.

Ateratako ondorio honen inguruan hausnartzen eta ikertzen ibili ondoren, konturatu nintzen nire bizitza pertsonalean eta esperientzian ere eragina zuela. Izan ere, nire osaba gor-mutu jaio zen duela 51 urte herri txiki batean, non nire aitona-amonek ez zuten aukera aniztasunik izan beharrezko hezkuntza eskaintzeko. Horrekin batera, nire osabaren ingurukoek ere ez zeukaten inolako ezagutzarik honen inguruan, ezta baliabide nahikorik ere, eta hortaz egoerara moldatu behar izan ginen ahal izan genuen moduan.

Urteetan zehar gizartean aldaketa nabariak eman diren eta askotariko baliabide motak dauden arren, gaur egun ere ez dut uste aniztasun funtzionala forma natural eta egoki batean integratua dagoenik gure gizartean.

Arazo-egoera honi erantzun egoki bat emate aldera eta lehen aipatu dudan gizarte-hezkuntza isla bermatze aldera, aproposa iruditu zait txikienetatik lanketa honekin hastea haur literatura tresna moduan erabilita. Hortaz, laburbilduz, gradu amaierako lan hau burutzearen motibazio nagusia ondorengoa da: aniztasun funtzionala modu egoki batean lantzen duen haur literaturaren ezaugarriak eta adibideak ezagutzera ematea.

2. MARKO TEORIKOA

Atal honetan haur literaturaren zein behar berezien kontzeptuak landuko dira, bakoitzaren ezaugarriak eta osagaiak aztertuz eta bi termino hauek uztartuz. Modu honetan, lanaren oinarri diren terminoak sakonki ezagutuko ditugu eta abiapuntutzat hartuko ditugu.

2.1. Haur literatura.

2.1.1 Haur literaturaren kontzeptua

Haur literaturaren sorrera bi modutara eman daiteke:

Alde batetik, irabazitako haur literatura, zeinetan jatorriz umeentzakoak ez ziren baina umeen interesetara eta gustuetara egokitu diren testuak sartzen diren; hala nola, Txanogorritxu edo Errauskine.

Beste aldetik, literatura zuzendua dago, zeinetan helburu literarioaz gain eduki didaktikoak zabaltzearena ere dagoen.

Hala ere, haur literatura terminoa definitzerako orduan ez dago definizio zuzen bakarra, hona hemen aditu batzuen hitzak:

“La literatura infantil es aquella que tiene como destinatario al niño” (Bortolussi, 1985:16).

“Literatura infantil es una comunicación histórica, es decir, localizada en el tiempo y el espacio, entre un locutor o escritor adulto, el emisor, y un destinatario niño, el receptor, que por definición, no dispone más que parcialmente de la experiencia de la realidad y de las estructuras lingüísticas, intelectuales, afectivas, etc. que caracterizan la edad adulta” (Soriano 1995:13).

“El concepto de literatura infantil ha de tener un papel integrador y selectivo (...) En la literatura infantil se integran todas las manifestaciones y actividades que tienen como base la palabra con finalidad artística o lúdica que interesen al niño” (Cervera, 1989:157).

“Mientras que los buenos libros para mayores no son siempre para niños, los buenos libros infantiles sí son aquellos que también son capaces de interesar, incluso de conmover, a los adultos” (Borda y Tejerina, 1994:4).

"Aquella rama de la literatura de imaginación que mejor se adapta a la capacidad de comprensión de la infancia y al mundo que de verdad les interesa” (Rubió, 1999:29).

Beste modu batera esanda, haur literatura hitza erabiliz haurrentzat bideratuta dagoen artea da. Baina horrez gain, McDowellen (1973) esanetan, haur literaturatzat hartzeko zenbait baldintza bete behar dira:

a. Testu laburra izatea, umearen arreta gaitasuna txikia delako, luzea bada aspertuko da.
b. Protagonista umea ala gaztea izatea, umea identifikatuta sentitzeko.
c. Ekintza eta elkarrizketa nagusitzea, umearen arreta ere erakartzeko eta ekintzen bitartez protagonisten deskribapena egiteko.
d. Moralizatzailea izatea, ikaskizun bat eskaintzea eta didaktikoa izatea.
e. Egitura klasikoa izatea, aurkezpena, garapena eta amaiera.
f. Baikorra izatea, hau da, amaiera zoriontsua eskaintzea.
g. Hizkuntza egokia erabiltzea, ulertzeko modukoa baina erraztasun handiegirik gabe eta zailtasun puntu batekin; hau da, mailara egokituta.
h. Magiaz, fantasiaz eta abenturaz beteak egotea, baita egunerokotasunarekin lotuta ere, irakurlea identifikatuta sentitzeko.

2.1.2 Haur Literaturaren funtzioak

Botelhok (2010) 6 funtzio ezberdintzen ditu haur literaturan:

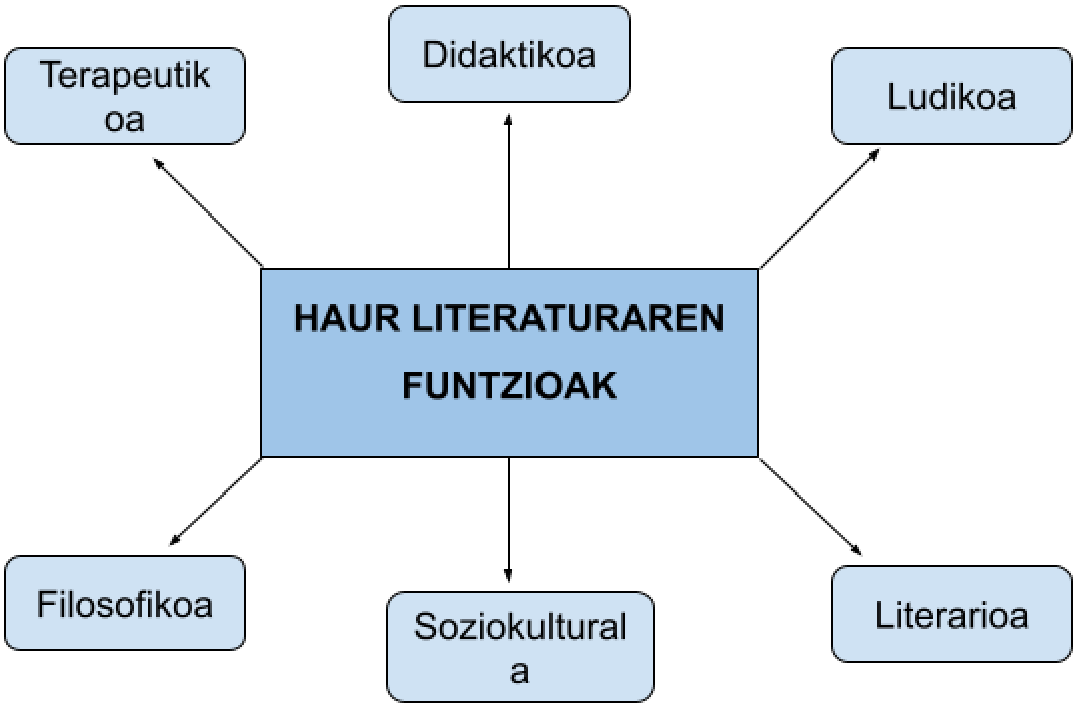

Alde batetik, **funtzio terapeutikoa** dugu, zeinetan haur liburuak eta irakurketa erabiltzen den gaixotasun fisiko, psikologiko eta mentalak dituzten eta ospitale, klinika zein etxean dauden haurrak tratatzeko.

Gainera, adituek ikerketa anitzetan islatu duten moduan, haur gaixoei aplikatutako biblioterapiak tentsioak, estutasunak eta beldurrak arintzen ditu, baita irudimena garatu ere, introspekzioa, katarsia eta hazkunde emozional eta psikologikoan lagunduz (Bueno eta Caldin, 2002).

Haurrentzako literaturaren funtzio terapeutikoaren adibide bat Carrasco Lluchena (2008) da; biblioterapia erabili baitzuen haurrei tratamendu onkologikoan laguntzeko.

Haur-literaturaren **funtzio didaktikoa**ri afekzio moral eta pedagogikoak gehitzen zaizkio. Sanchez Corralek dioenez (1995:97), inork ezin du ukatu betidanik haurrentzako liburuak definitu dituen konstante bat: testuen azken egitura gobernatzen duen helburu moralizatzailea.

Beste aldetik, **jolas-funtzioa** edo **funtzio ludikoa** dago, zeinetan irakurleen gozamena nabarmentzen den, irakurri bitarteko dibertimendua eta jolasa. Izan ere, hori da umeen arreta bereganatzen duena, eta asperdura da hauek ekiditen dutena (Carrasco Rodriguez, 2005).

Literatura-funtzioak ere presentzia nabaria du, zeinetan umeen ikaskuntzaren aldeko modelo narratiboen, poetikoen eta dramatikoen garrantzia azpimarratzen den (Colomer, 2008).

Horrez gain, **funtzio soziokulturala** daukagu, zeinetan Cerverak (1989:39) bi adibide zehatz jartzen dituen:

- Eskola bizitzara hurbiltzea, haur literatura bizitzan erabiltzen den kulturaren emaitza baita. Irakurketa horiek ikasgelan sartzea bi errealitateak hurbiltzeko modu bat da.
- Haur literaturan dauden elementu folklorikoen aprobetxamendua. Folklorearen integrazio hori herriaren espiritura hurbiltzeko bermea da.

Azkenik, **funtzio filosofikoa** edo **funtzio axiologikoa** dugu, balioen eta kontrabalioen kontzeptuekin lotuta duena. Axiologia, laburki azalduta, naturaz, teoriaz, esentziaz eta balioen iritziez arduratzen den diziplina da.

2.1.3 Albuma haur literaturan

Albuma adin guztietako irakurleei zuzendutako genero literarioa da, bertan irudia eta hitza uztartzen dira literatura lan bat eraikitzeko asmotan. Hitza-irudia binomioak albuma bi adierazpen-biderekin lotzen du, literarioa eta grafikoa, hain zuzen. Baina biak uztartzeak adierazpen literario eta grafikotik bereizten du albuma, eta genero berri bat eraikitzen du.

Albuma oso aproposa da Lehen Hezkuntzako 1. zikloan hizkuntza edo kode bi (hitza eta irudia) dituelako: hitza eta irudia batera uztartzen dira. Irakurtzea ulertzea da eta haurrak Lehen Hezkuntzan hasten dira hitzak ulertzen. Gainera, umeak esanahia ulertuko du hitza eta irudiaren laguntzari esker, albumetan irudiak funtzio narratiboa betetzen du eta.

1. zikloan, arreta mantentzeko gaitasuna txikia denez, hitzen garapenak laburra izan behar du; hasi eta bukatu behar du denbora motzean. Eta horrez gain, hitzaren eta irudiaren arteko harremana estua izan behar da; esanahia osatzeko eta ulertzen laguntzeko.

Hau horrela izanik, albumek eskaintzen dizkiguten kontakizunek egitura kognitibo eta afektiboak modelatzeko aukera ematen digute, inguruan dugun mundua ulertzeko; hau da, esperientzia berrietara hurbiltzeko beharrezko tresnak eskaintzen dizkigute (Tabernero, 2005).

Ondorengoak dira albumaren osagai nabarmenenak, funtzio narratiboa bete dezaketena batzuetan, ez guztietan:

Azala edo formatuaren aldetik, paratestuak, kontrazala, guarda, kontraguarda, euskarriaren itxura, enkoadernatzea, kolorea edota grafia (letra mota, tamaina, kokapena) kontuan hartu behar ditugu, hauek funtzio narratiboa bete dezakete eta. Adibidez, letraren tamaina bat-batean handitzen bada egileak ekintza horri garrantzi handiagoa eman nahi diola izan daiteke. Formatuaren kasuan ere, karratua, apaisatua, bertikala edo formatu berezikoa izan daiteke, (adibidez, *La media naranja* albuma) eta kontuan hartzekoa da formatu bereziak ez direla kapritxoak, baizik eta narrazioarekin lotuta dauden osagaiak.

Erliebea eta ehundura ez dira maiz aurkitzen, baina haur liburuetan presentzia nabaria izaten dute; hauetan, zentzumen ezberdinak sartzen dira jokoan, hala nola ukimena. **Puntua edo seinalea**ren aldetik, puntuak irakurlearen arreta deitzea bilatzen du, baita irudiaren kokapenak, koloreak edota tamainak ere. **Itxurak eta atzealdeak** (hondoa) antzeko helburua dute, atzealdekoak arreta erakarri behar duten objektuak nabarmentzen ditu eta.

Lerroak, berriz, higidura sentsazioa eta asmo narratiboa ematen dizkigu. **Kolore**en kasuan, adibidez, emozioak transmititzeko kolore hotzak erabiltzen dira askotan, eta sentimenduak adierazteko, aldera, kolore beroak. Horrek ere **kontraste**en **eta tonua**ren erabilera nabarmentzen dute; izan ere, ñabardurek, itzalek, distirek eta tonuek bolumena ematen diote irudiari, sakontasun eta ikus-aberastasun sentsazioak eskainiz.

Azkenik, **antolaketa eta konposizioa**ren aldetik, kontuan hartzekoa da irakurleak ezkerretik eskuinera irakurtzen duela. Eta **erritmoa**ren lana da irakurketaren bidea erakustea eta honetan zehar laguntzea, irudia narratzailearekin batera kokatuz.

2.1.4 Haur literaturaren amaiera posibleak

Haur literaturaren atalarekin bukatu baino lehen, ezinbestekoa da azkenengo ezaugarri honi heltzea, nire ikerketa prozesuaren parte ere izango dena: ipuinen amaiera posibleak.

Haur literaturan amaiera zoriontsua hedatuena izan arren, Teresa Colomerrek (1998) beste lau amaiera mota proposatzen ditu:

Alde batetik, **arazoa onartzearena**, amaiera zoriontsuaren ordezkapen bat izan daitekeena. Kasu honetan, arazoa ez da konpontzen, baizik eta onartu egiten da. Orokorrean, arazoa barnetik etortzen da eta konponezina izaten da; hortaz, protagonistak dolua pasatzen du istorioan zehar. Amaiera posible honek gai psikologikoekin lotura dauka, hala nola dolua edota heriotza. Iraganean, gai hauek abiapuntu gisa agertzen ziren, baina gaur egungo literaturan, gai nagusiak dira. Haurrei ikustarazi nahi zaie gatazka saihestezina bizitzaren parte dela.

Bestalde, **amaiera irekia** dugu, zeinetan idazleak ez du ipuina ixten, interpretaziorako aukera ematen du. Jolas literarioak planteatzen direnean, batzuetan, irakurlearen esku uzten dute amaiera. Amaiera mota hau egokia izaten da errealitatearen ikuspegi konplexuagoa erakusteko eta oso ohikoa da gizarte-gaiak jorratzen direnean.

Jarraitzeko, **amaiera ezkorra, negatiboa ala tristea** dago, non protagonistak ez duen arazoa konpontzen edo ez duen bere helburua lortzen. Honek frustrazioa sortzen du irakurleak sortutako itxaropenen aurrean eta irakurlearengan eragin handia izateko asmoarekin sortzen dira (amorrua, negarra, barrea...). Sozialki, gai “gogorrak” ematen dira.

Amaiera nahasiak edo mistoak ere presentzia hartu du, narrazioan gai bat baino gehiago landuz eta bakoitza modu desberdin batean bukatuz. Irakurlearekin konplizitatea lortu nahian amaiera bikoitza sortu daiteke: narratzaileak zehazten duena eta irakurlearen esku geratzen dena. Adibidez, bi protagonista nagusi, bat galtzaile eta bestea irabazle amaieran. Batentzat amaiera zoriontsua izan da eta bestearentzat, berriz, negatiboa. Azpimarratzekoa da antagonista galtzaile izatea normala dela, beraz, ez da amaiera nahasitzat hartzen.

Azkenik, hasieran aipatutako **amaiera zoriontsua** izango genuke, zeinetan arazoa konpontzen den edota zehaztutako helburua lortzen den; esan bezala, hau da amaiera mota hedatuena.

2.2 Aniztasun funtzionala

2.2.1 Historian zehar zein gaur egun emandako definizioak

Aniztasun funtzionala definitzeko kontzeptua aldatuz joan da urteetan zehar, hurrengo terminoak erabilita: ezgaitasuna, desgaitasuna, urritasuna edota elbarritasuna.

Osasunaren Mundu Erakundearen (OME) (1980) hitzetan, aipatutako terminoek honako hau islatzen dute:

Urritasuna, funtzio psikologiko, fisiologiko edota anatomiko baten galera edo anormaltasuna deritzo.

Desgaitasuna jarduera bat ohikoa den moduan edo modu normalean gauzatzeko gaitasunaren murrizketa edo gabezia da.

Elbarritasuna, berriz, desgaitasun edo urritasun baten eraginez pertsona batek duen egoera kaltegarria da, beti ere adinaren, sexuaren eta eragile sozial zein kulturalen araberakoa.

Aipatutako hiru definizio hauek bateratu eta ordezkatu aldera, OMEak 2001ean desgaitasuna zehazten du definizio orokortzat, ondorengo esanahiarekin: Pertsona baten eguneroko bizitzako alderdi fisiko zein sozialean eragina duen osasunaren alderdian kokatutako desgaitasuna, jardueren mugatzea eta parte-hartzearen murrizketa ondoriotzat duena (OME, 2001).

Agerikoa da definizio guzti hauek konnotazio negatiboa dutela, “des” aurrizkiak falta edo gabezi bati erreferentzia egiten dio eta: desgaitasuna, hau da, gaitasunik gabekoak; elbarria edo minusbaliatua, balia gutxiekin; anormalak, normalitate ezarekin; gaixoak, hau da, osasunik gabekoak; menpekoak, autonomia eza dutenak…

Historian zehar kolektibo honek jaso izan dituen termino guztiak negatiboak izan dira, baina Espainian, 2005ean, behar berezi hauek dituzten pertsonek osatutako *Foro de vida independiente* elkarteak talde honi erreferentzia egiteko termino apropos bat proposatu zuen: aniztasun funtzionala duten pertsonak.

2.2.2 Aniztasun funtzionalaren integrazioa

Nahiz eta historian zehar aurrerapausuak eman diren terminologia eta integrazioaren aldetik, bide luzea dago aniztasun funtzionala duten pertsonen guztizko integrazioa eman arte.

Izan ere, gure gizartean oso presente dago *Burbuja de Hielo* deituriko egoera (Vidal, 2015:34):

> La burbuja de hielo; son los obstáculos visibles e invisibles que tienen alrededor las personas con capacidades diferentes, que les hace imposible la plena integración en la sociedad. Las desventajas que sufren estas personas, que se encuentran dentro de la burbuja de hielo son debidas a los impedimentos, dificultades y falta de medidas efectivas, que conlleven a la igualdad, suponiendo está una burbuja infranqueable, ya que es aquí donde se encuentra, la desigualdad, la discriminación, por lo tanto conllevan a la pobreza y a la exclusión.

Ondorengo marrazkiarekin modu bisual batean ulertu daiteke dibertsitate funtzionala duten pertsonek burbuila barruan dituzten zailtasun zein oztopoak, beste pertsonekiko berdintasun eza inposatzen duen barrera zurrunak sortua (Vidal, 2015:35):

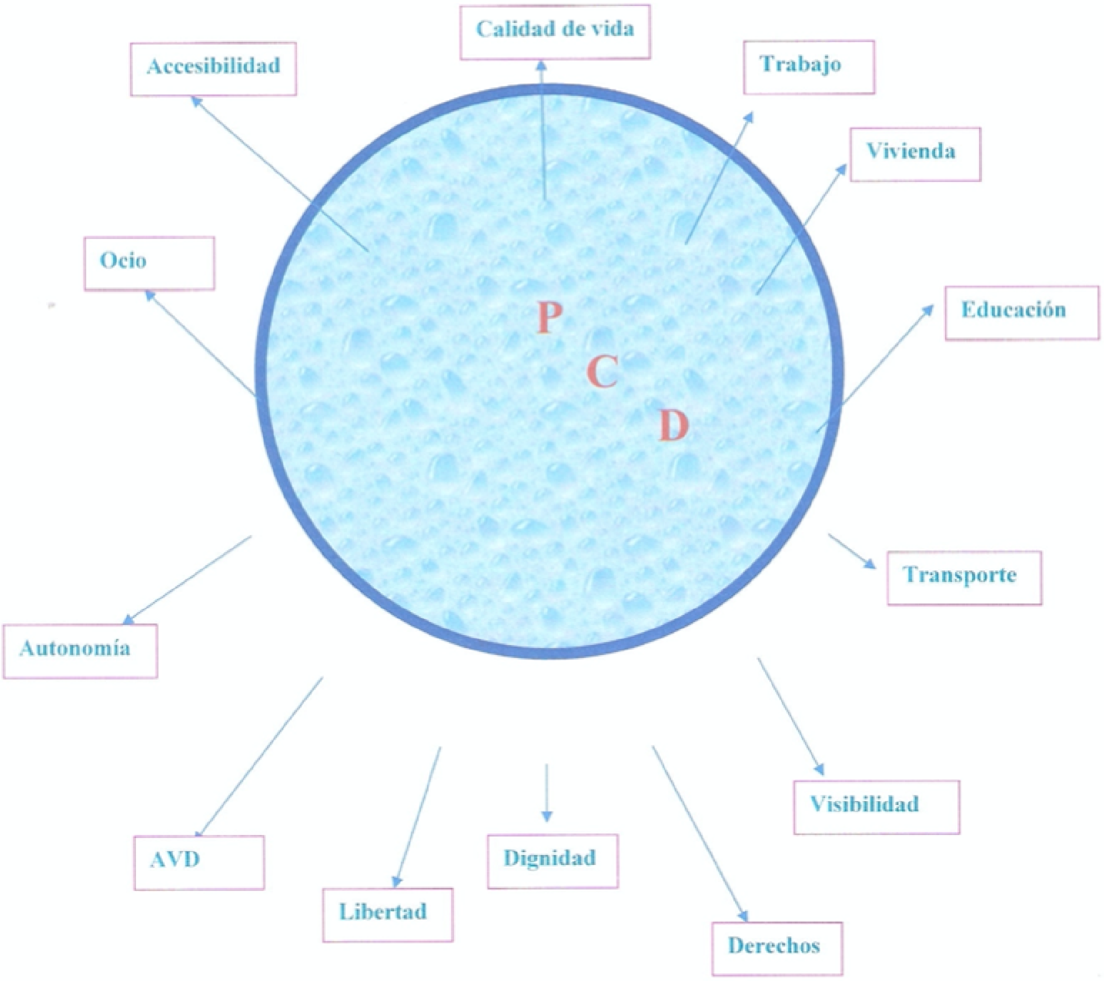
Calidad de vida
Accesibilidad
Trabajo
Vivienda
Ocio
Educación
P
C
D
Transporte
Autonomía
Visibilidad
AVD
Dignidad
Libertad
Derechos

2.3 Aniztasun funtzionala haur literaturan.

Haur literaturaren azkenengo urteetan gai berriak edo berritzaileak presentzia handia hartzen joan dira. Gai hauek guk sortutako *tabu*ak dira, beste kultura batzuetan egon ez daitezkeenak, eta orokorrean aurre egiten ez dakigun gai baten aurrean sortzen ditugu, hala nola heriotza edota gaixotasunak (Colomer, 1998).

Honen lanketa errealismo kritikoa deritzo, zeinek deserosoak edo tabu diren gai hauei ahotsa ematen dien, berriak ez diren gaiak dira, eta urteetan zehar ezkutatuak izan ditugunak.

2.3.1 Aniztasun funtzionalaren lanketaren garrantzia haur literaturan

Aniztasun funtzionala errealismo kritikoan lantzen den “gai berritzaile” horietako bat izango litzateke, eta haur literaturaren erabilera oso aproposa da dibertsitate funtzionalaren sailkapen ezberdinetara gerturatzeko. Modu honetan, dibertsitate funtzionala duten umeek errepresentatuta ikusiko dute beraien burua, erreferente bat izango dute beraien antzera bizitza bizi duena, eta beste ikaskideek ere errealitate horren ezaugarriak ezagutzeko aukera izango dute (Comes 1991; Orjasaeter, 1987).

Gainera, aniztasun funtzionala bezalako *tabu*tzat hartzen diren gaiek, jarrera berriak sortzen dituzte. Izan ere, hauek dira egungo gizartearen problematikari erantzuna ematen diotenak eta balio generikoen defentsa planteatzen dutenak, hala nola errespetua, tolerantzia eta askatasuna. Horrez gain, gizabanakoek bere ingurune naturalean duten bizitza atsegin eta harmonikoaren alde egiten dute, botere autoritarioa eta industria-gizarte modernoari lotutako alienazio-modu guztiak salatzen dituztenak (Colomer, 1998).

Literatura-narrazioaren ikuspegitik, ipuinetan islatzen den aniztasunari tratamendu sakona ematen zaio. Izan ere, kontuan hartzekoa da iraganean aniztasun funtzionalaren bat zuten pertsonei uko egitetik hauek modu inklusiboan integratzera arte eman den eboluzioa (Gato eta Carballo, 2009).

Hortaz, haur literatura oso tresna egokia eta esanguratsua da dibertsitate funtzionalaren presentzia bermatzeko eta honekiko jarrera positiboak gauzatze aldera (Gross eta Ortiz, 1994).

3. HELBURUAK

Lan hau ondorengo helburuak lortzeko xedearekin burututa dago:

Alde batetik, aniztasun funtzionalaren presentzia haur literaturan behatzea, ikerketa ezberdinak eginez gizarteak gaia honen inguruan duen interesa aztertzeko. Horrela, benetan gizartean gaia honen inguruko lanketarik egiten duen edo interesik duen ondorioztatuko dugu, gaia honek behar beste garrantzi hartzen duen edo ez zehaztuz.

Beste aldetik, gizartea txikitatik errealitatean heztea haur literatura tresnatzat erabiliz aniztasun funtzionalaren egoera ezagutzeko.

Izan ere, aniztasun funtzionala gizartean presente dagoen errealitate bat da eta ikasleak txikitatik errealitatean hezi behar ditugu guztien arteko sozializazio prozesua aberatsena izan dadin. Gainera, haur literatura oso tresna inklusiboa eta egokia da, aukera ematen duena gai hau modu aktibo eta bisual batean lantzeko eta umeek erreferente ezberdinak izateko.

Azkenik, aniztasun funtzionalaren inguruko liburuak ezagutzera ematea ikerketa prozesu baten bidez, etorkizunean eskuragarri izateko.

Modu honetan, bai umeek, bai gurasoek eta bai irakasleok ere gai honen inguruko liburuak eskuragarri izango ditugu. Horrez gain, ikerketaren ondorioz, liburu hauek gaia modu egokian lantzen dutelaren ziurtasuna egongo da.

4. HIPOTESIAK

Atal honetan, ikerketa honetarako planteatzen ditudan hipotesiak helaraziko ditut; hau da, ikerketa prozesuan zehar aurkitzea espero dudana. Lanaren bukaeran, behin ikerketa prozesua gauzatuta, lortutako emaitzek islatuko dute ondorengo hipotesiak zuzenak edo okerrak diren:

1. Haur literaturako oso liburu gutxitan tratatzen da aniztasun funtzionala.

2. Tratatzen denean zeharka izaten da gehienetan, ez da gai nagusitzat hartzen.

3. Batez ere aniztasun funtzional psikikoak agerikoak dira, fisikoek ez dute hainbesteko presentziarik.

4. Amaiera positiboa edo arazoa konpontzearena nabarmentzen da.

5. Guraso eta irakasle gehienek ez dituzte gai honen inguruko liburuak ezagutzen ezta erabiltzen ere.

5. METODOA

Ikerketa prozesu hau literaturaren didaktikaren alorrean garatzen da, non nire interes nagusia haur literaturak aniztasun funtzionalaren gaia jasotzen duen zehaztea den, baita liburu hauek aztertzea ere. Azterketa osoa egiteko, ikerketa misto bat erabiltzea erabaki dut, tresna kuantitatiboak zein kualitatiboak baliatuz. Hortaz, aurreko atalean zehaztu diren helburuak lortze aldera, gradu amaierako lan honen erdigune izango diren ondorengo ikerketa anitzak gauzatu ditut:

Hasteko, nire lana aberasteko asmoz, CEIP Lakuabizkarrako eta Niño Jesus Ikastetxeko irakasleei galdetegi bat pasatu diet, baita zoriz Odon de Apraizeko patioan aurkitu ditudan guraso batzuei ere (I. eranskina). Honen bitartez, guraso zein irakasleek liburu hauek ezagutzen edo erabiltzen dituzten ondorioztatuko dut, hauen erabilera errealaren datu zehatzagoak lortuz.

Bestalde, Gasteizeko gizarte etxetako liburutegi publikoetan eskaintza handiena izan dituzten liburuak aztertuko ditut, datu zehatzetan adierazteko hauetako zer portzentaiak aniztasun funtzionalaren gaia lantzen duen.

Horretarako, Iñaki Roldanek 2021eko ekainean argitaratu zuen berrian oinarrituko naiz, hau instrumentutzat erabiliz, zeinetan Gasteizeko liburutegi publiko bakoitzeko gehien eskatutako 5 liburuen izenburuak batu zituen (II. eranskina). Beraz, ikerketaren lagina izango diren 65 liburu aztertuko ditut, liburu horietan aniztasun funtzionalaren presentzia zenbatekoa den ikusteko. Alde horretatik, kuantitatiboki ikusiko dugu aniztasun funtzionala lantzen dituzten liburuen presentzia gure haur literaturan. Aztertutako liburuak 6-12 adin tartekoak dira, eta, aipatu bezala, Gasteizko liburutegi publikoetan gehien erabili direnak dira.

Horrez gain, abiapuntutzat hartu dudan gaia (aniztasun funtzionala) zehazki lantzen duten 18 liburu modu sakonean aztertuko ditut. Horretarako, eranskinetan eskuragarri dagoen azterketa fitxa sortu dut ikerketa-instrumentu modura (III. eranskina).

Kasu honetan, modu kualitatiboan, alderdi ezberdinei garrantzia emanez, ipuin zehatz hauen egokitasuna eta egitura aztertuko dut, etorkizunera begira ezagutzera emateko eskuragarri egon daitezen. Hona hemen aztertutako 18 liburuen zerrenda:

ARGAZKIA	IZENBURUA	IDAZLEA	ERREFERENTZIA
	El vicario que hablaba al revés	Roald Dahl	Dahl, R. - Blake, Q. (1992). *El vicario que hablaba al revés*. Ediciones SM.
	Honelakoxea da nire arreba, eta zer?	Pako Sagarzazu	Sagarzazu, P. - Valverde, M. (2001). *Honelakoxea da nire arreba.* Donostia: Elkarlanean S.L.
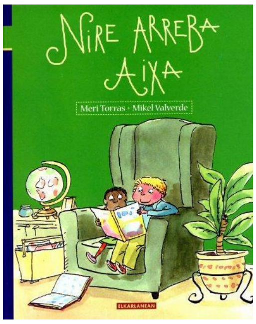	*Nire arreba Aixa*	Meri Torras	Torras, M. - Valverde, M. (2001). *Nire arreba Aixa.* Donostia: Elkarlanean S.L.
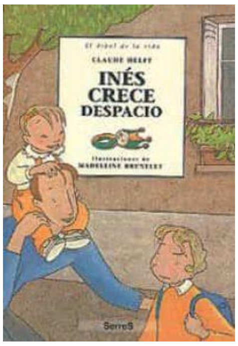	*Inés crece despacio*	Claude Helft	Helft, C. - Brunelet, M. (2003). *Inés crece despacio.* Barcelona: Ediciones Serres, S.L.

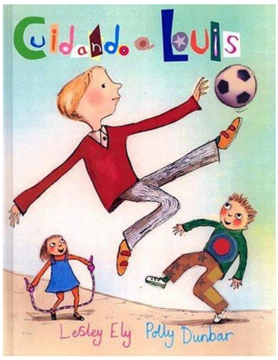	*Cuidando a Louis*	Lesley Ely	Ely, L. - Dunbar, P. (2004). *Cuidando a Louis.* Barcelona: Ediciones Serres, S.L.
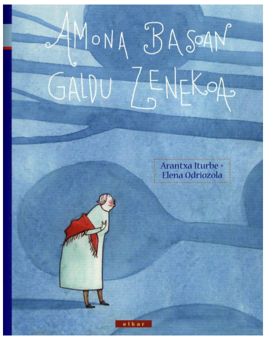	*Amona basoan galdu zenekoa*	Arantxa Iturbe	Iturbe, A. - Odriozola, E. (2005). *Amona basoan galdu zenekoa*. Donostia: Elkarlanean S.L.
	El libro negro de los colores	Menena Cottin	Cottin, M. - Faría, R. (2008). *El libro negro de los colores*. Libros del Zorro Rojo.
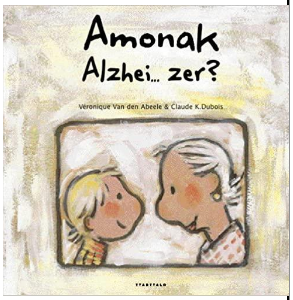	*Amonak Alzhei… zer?*	Véronique Van den Abeele	Van den Abeele, V. - K. Dubois, K. (2009). *Amonak Alzhei… zer?*. Ttarttalo S.L.
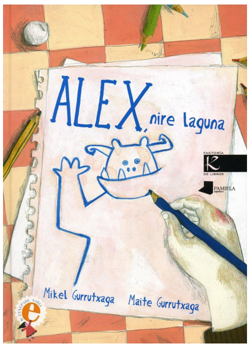	*Alex, nire laguna*	Mikel Gurutxaga	Gurrutxaga, Mikel - Gurrutxaga, Maite (2010). *Alex, nire laguna*. Pamiela etxea eta Faktoría K de libros.

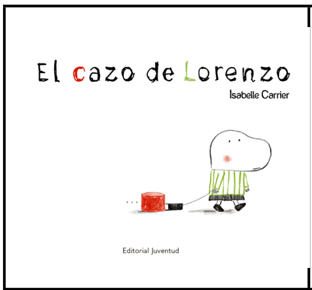	*El cazo de Lorenzo*	Isabelle Carrier	Carrier, I. (2010). *El cazo de Lorenzo.* Barcelona: Editorial Juventud S.A.
	Martin	Alaine Airre	Agirre, A. - Gurutxaga, Maite (2016). *Martin*. Elkar argitaletxea.
	Gixela nire laguna da	Antton Kazabon	Kazabon, A. - Mutuberria, M. (2017). *Gixela nire laguna da.* Ibaizabal argitaletxea.
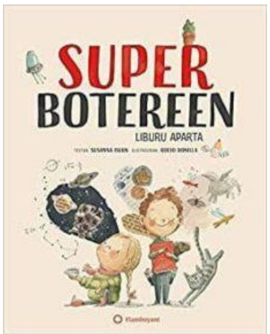	*Super botereen liburu aparta*	Susanna Isern	Isern, S. - Bonilla, R. (2019). *Superbotereen liburu aparta*. Editorial Flamboyant SM.
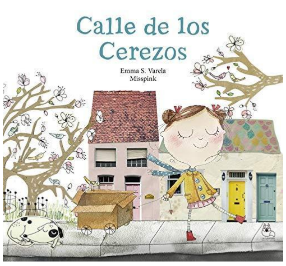	*Calle de los Cerezos*	Emma S. Varela	S. Varela, E. - López-Berges, P . (Misspink) (2020). *Calle de los Cerezos*. La Cuentería Respetuosa.

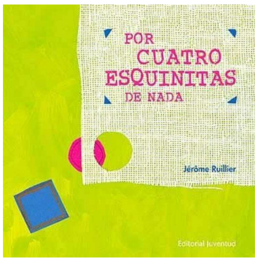	*Por cuatro esquinitas de nada*	Jerome Ruiller	Ruiller, J. (2004). *Por cuatro esquinitas de nada*. Editorial Juventud.
	Munstro arrosa	Olga de Dios	De Dios, O. (2016). *Munstro arrosa*. denon**arte**an.
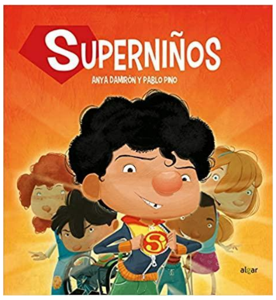	*Superniños*	Anya Damirón	Damirón, A. - Pino, P. (2015). *Superniños.* Algar.
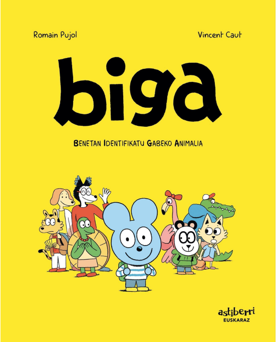	*Biga, benetan identifikatu gabeko animalia*	Romain Pujol	Pujol, R. - Caut, V. (2020). *Biga, benetan identifikatu gabeko animalia.* Astiberri.

6. EMAITZAK

Erabilitako metodoaren atalean aipatu dudan moduan, nire ikerketak hiru alderdi aztertu ditu: irakasle eta gurasoen eskutik, aniztasun funtzionala gai nagusitzat duten haur liburuen gaur egungo egoera; Gasteizeko gizarte etxetako liburutegi publikoetan gehien eskatutako liburuen artean gai hau lantzen duten liburuen presentzia; eta aniztasun funtzionalaren inguruko liburuen azterketa.

Hortaz, atal honetan lortutako emaitzak aztertuko ditut, hauetan sakonduz eta modu bisual eta argian jasotakoa islatuz.

6.1 Galdetegia

Esan bezala, eranskinetan eskuragarri dagoen galdetegia CEIP Lakuabizkarrako eta Niño Jesus Ikastetxeko irakasleak lagin moduan dituen galdetegi bat pasatu dut, baita zoriz Odon de Apraizeko patioan aurkitu ditudan guraso batzuei ere. Galdetegia 20 irakaslek eta 10 gurasok bete dute. Honen bitartez, guraso zein irakasleek liburu hauek ezagutzen edo erabiltzen dituzten ondorioztatuko dut, hauen erabilera errealaren datu zehatzagoak lortuz.

Galdera 1: **Liburu mota hauen erabilera beharrezkoa edo erabilgarria ikusten duzu?**

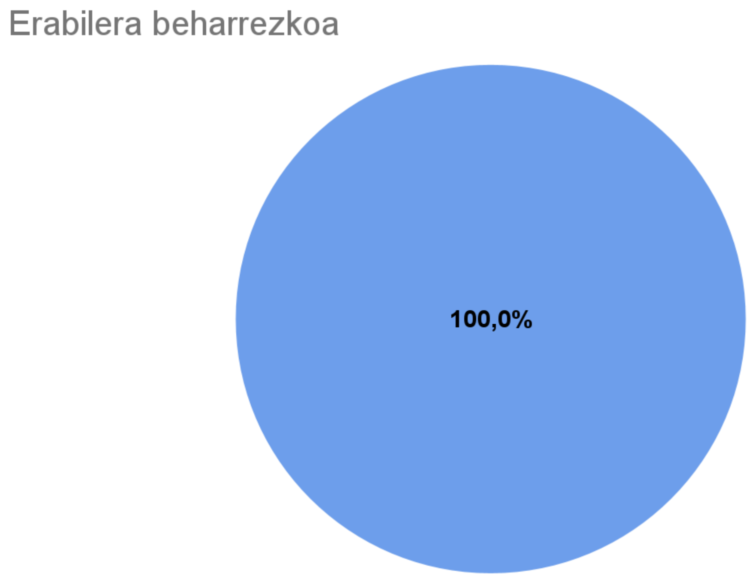

Galdera 1.1: **Zergatik?**

Galdera honen erantzunetan gehien errepikatutako hitzak “inklusioa” edo “normalizazioa” izan dira. Hortaz, esan daiteke gurasoek/irakasleek bilatzen dutela aniztasun funtzionalaren presentzia eguneroko bizitzan txertatzea eta honen presentzia bermatzea literaturaren bidez. Hona hemen jasotako erantzun batzuk:

“Aniztasuna aztertu, ezagutzera eman eta gure gizartearen parte dela onartu Behar dugulako eta eskolan behar duen ikasleren bat egon daitekeelako.”

“Txikitatik landuz gero errazagoa izango delako sentsibilizazioa eta normalizazioa. Modu ludiko batean lantzeak ere lan honetan lagundu dezake.”

“Beharrezkoa da umeek inklusibitatea lantzeko eta jarrera inklusiboak izateko.”

“Porque en el conocimiento está la aceptación y el entendimiento de “lo diferente” es importante normalizarlo para evitar futuras discriminaciones.”

Galdera 2: **Mota hauetako liburuak maiz erabiltzen dituzu zure umeekin/ikasleekin?**

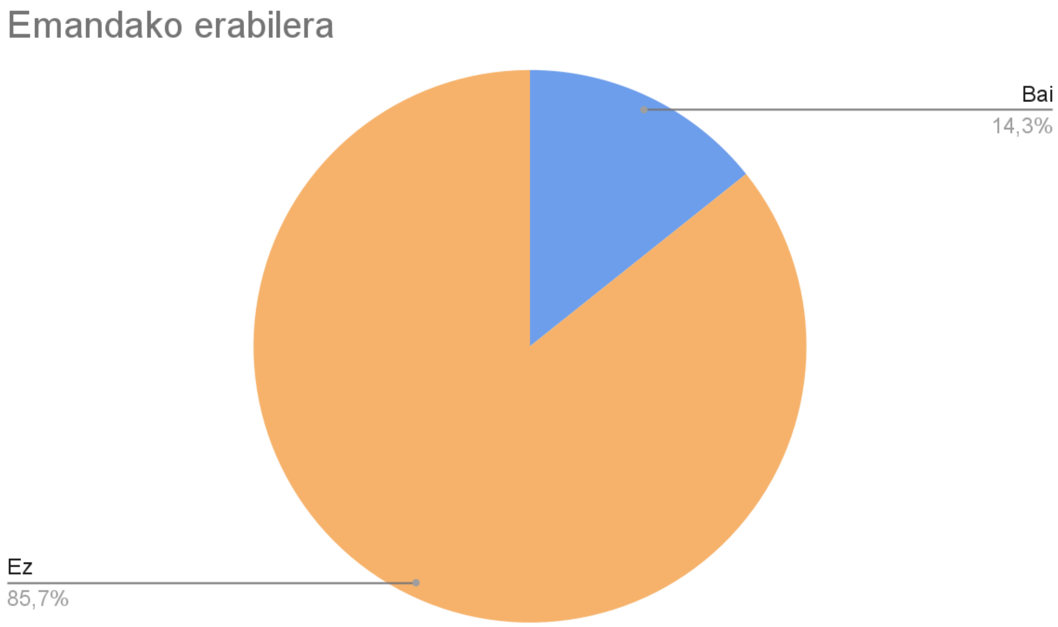

Galdera 2.1: **Erantzuna baiezkoa izan bada, zein? Aipatu liburuaren izenburua.**

Aurreko galderaren erantzun positiboa oso mugatua izan denez (%14,3), hiru liburu baino ez dira jaso, errepikatuak izan direnak: *El cazo de Lorenzo*, *Por cuatro esquinitas de nada* eta *Monstruo arrosa*. Hiru liburu hauek aurrerago ere aztertu egin ditugu.

Galdera 2.2: **Aurreko erantzuna ezezkoa izan bada, zergatik ez dituzu erabiltzen? Aukera bat baino gehiago aukeratu dezakezu.**

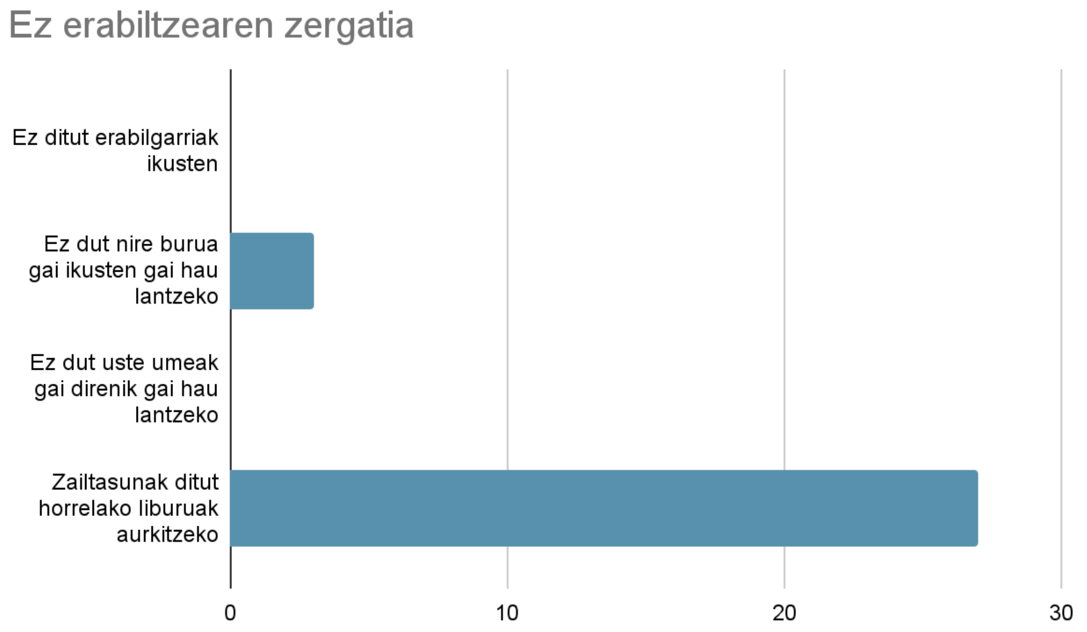

Galdera 3: **Irakurketa hau zer irakurle motari bideratuta dagoela edo egon beharko liratekeela esango zenuke? Aukera bat baino gehiago aukeratu ditzakezu.**

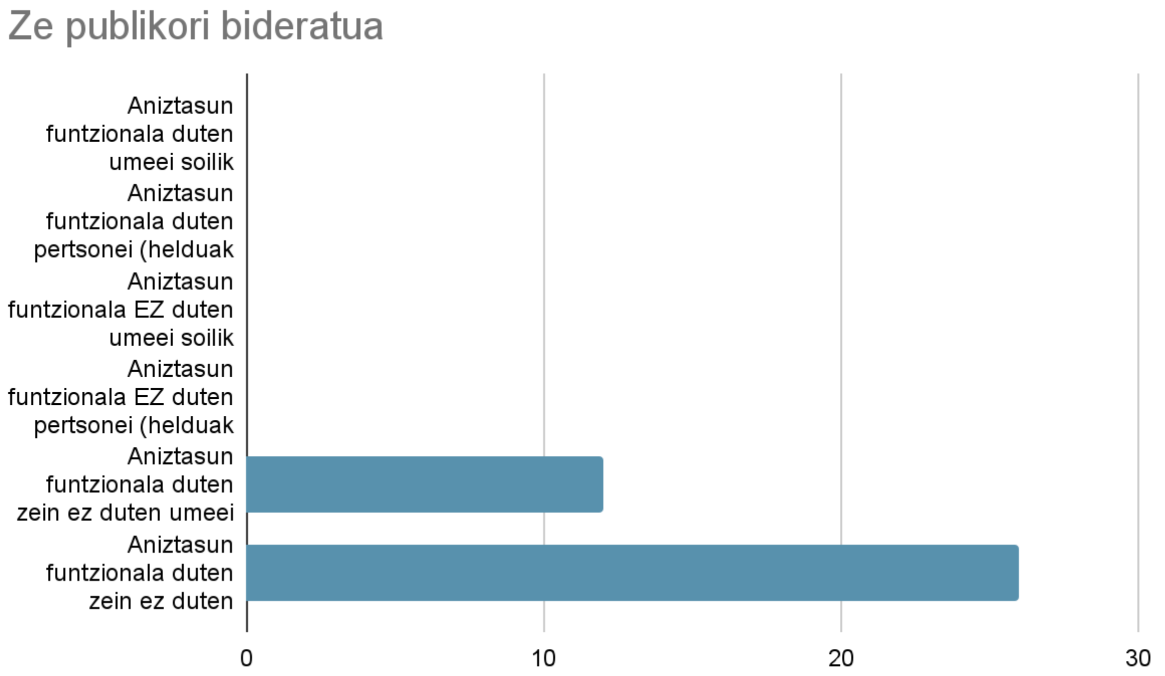

Galdera 3.1: **Zergatik?**

Azkenengo galdera honetan erantzunak ere antzekoak izan dira, denon gauza dela azalduz eta adinaren inguruko ezberdintasunik egin gabe. Hona hemen jasotako erantzun batzuk:

“Aniztasun funtzionala izan edo ez izan liburu mota hauetaz gozatzeko aukera eman behar delako.”

“Aniztasun funtzionala zer den guztiok jakin beharko genukeen gauza bat delako. Ta ipuinen bitartez askoz errazagoa da. Haur literatura eta holako liburuen hausnarketa eta sakontzea umeen burutxoak irekitzeko aukera ematen dute. Aniztasun ez bakarrik funtzionala baita sexuala, kulturala, hizkuntz Aniztasuna eta abar literaturaren bitartez landu beharko ziren ere.”

“Benetako inklusioa lortzeko gizarte osoa sentsibilizatu behar delako.”

“Aniztasun funtzionala edonoren bizitzan eragina izan dezake eta prest egon behar gara erantzun inklusiboa emateko, eta literaturaren bitartez modu desberdin eta hausnartzaile batean landu dezakegu.”

“Porque en el conocimiento está la aceptación y el entendimiento de “lo diferente te” es importante normalizarlo para evitar futuras discriminaciones.”

6.2 Ikerketa kuantitatiboa

Lanean zehar aipatu dudan moduan, metodo kuantitatiboaren aldetik Gasteizeko gizarte etxetako liburutegi publikoetan haur literaturan eskaintza handiena izan dituzten liburuak aztertu ditut.

Horretarako, Iñaki Roldanek 2021eko ekainean argitaratu zuen berrian oinarrituko naiz, hau instrumentutzat erabiliz, zeinetan Gasteizeko liburutegi publiko bakoitzeko gehien eskatutako 5 liburuen izenburuak batu zituen. Beraz, ikerketaren lagina izango diren 65 liburu aztertuko ditut, liburu horietan aniztasun funtzionalaren presentzia zenbatekoa den ikusteko. Ondorengoak dira jaso ditudan datuak:

Gasteizko udalak agerian utzi duen moduan, hau da Gasteiz mailan gehien eskatutako 5 haur-liburuak:

HAUR-LITERATURA	IDAZLEA	IZENBURUA
1	Jeff Kinney	*Diario de Greg*
2	Raina Telgemeier	*Coraje*
3	María Leach	*¿Qué bigotes me pasa?*
4	Ibon Martín	*Onin eta sorginen sekretua*
5	Roberto Santiago	*El misterio de la tormenta de arena*

Iturria: Gasteizko udala

Gasteiz mailan gehien eskatutako 5 liburuen artean, ez dago aniztasun funtzionala lantzen duen libururen presentziarik. Gizarte etxe bakoitzean gehien eskatutako 5 liburuak lagintzat hartuz, hau da, guztira 65 liburu, ondorengo emaitza lortu da:

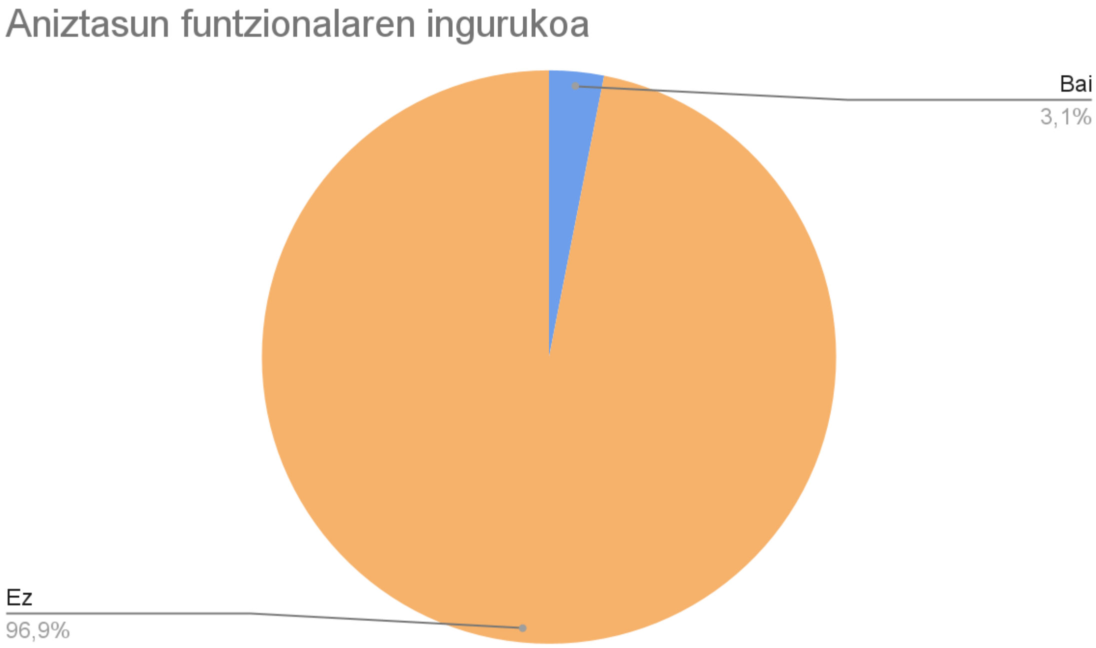

Lagina osatu duten 65 liburuetatik bakarrik 2 liburuk (%3.1) lantzen dute aniztasun funtzionalaren gaia: *Calle de los Cerezos* eta *Biga: benetan identifikatu gabeko animalia*. Aipatutako bi liburu hauek ikerketa kualitatiboan ere aztertu izan ditut, jarraian ikusiko den moduan.

6.3 Liburuen azterketa

Azkenik, nire ikerketa prozesua ixte aldera, aniztasun funtzionala gaitzat duten 18 ipuin aztertu ditut eranskinetan eskuragarri dagoen azterketa fitxa tresna moduan erabilita. Fitxa honetan fokua jarri dut aniztasun funtzionala lantzeko moduan, motan (fisikoa edo psikikoa) eta amaiera motan ere bai.

Ondorengo datuek islatu dute aniztasun funtzionalaren inguruko liburuen errealitatea:

Lagin moduan hartutako 18 liburu hauetatik 7k (%38.9) aniztasun funtzionala duen pertsona protagonistatzat dute; beste 11 (%61.1) liburuen kasuan, berriz, protagonista inguruko pertsona bat da, familiako kidea edo laguna, aniztasun funtzionala duen pertsonaren egoera kontatzen dutena.

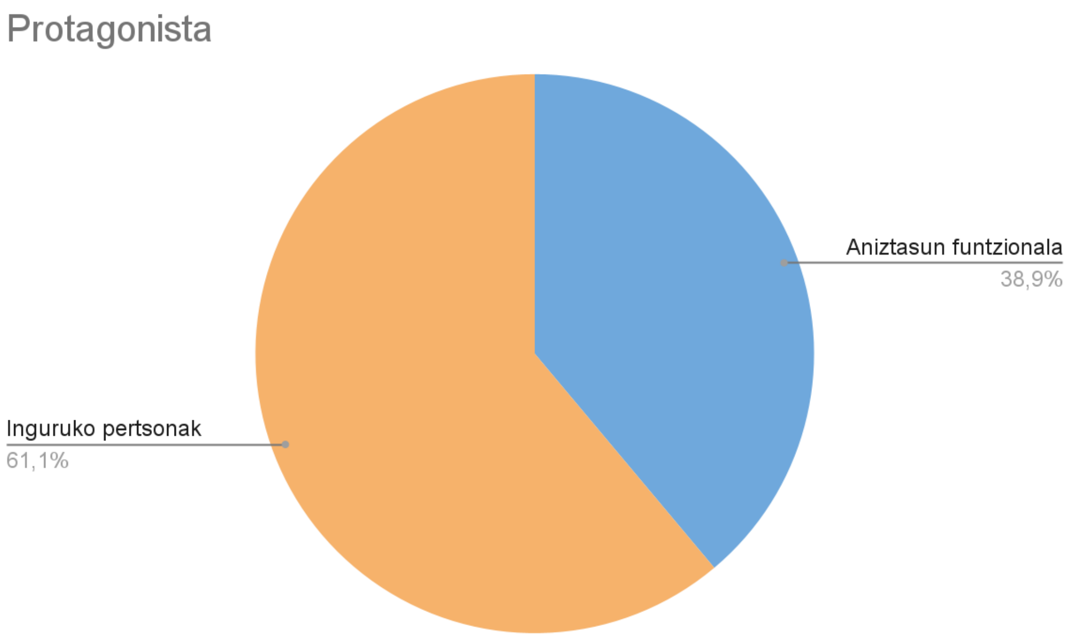

Aniztasun funtzional motaren kasuan, berriz, fisikoak eta psikikoak ezberdindu ditut. Fisikoen artean (%38.9), ikusmena, entzumena edota hanka/besoak faltan dituzten pertsonak kontuan hartu ditut; psikikoen artean (%38.9), berriz, Down sindromea, autismoa edota alzheimerra bezalakoak ageri dira. Horrez gain, gaia modu orokorrean lantzen dutenak ere badaude (%22.2), metafora moduan aniztasun funtzionalen gaia jorratzen dutenak.

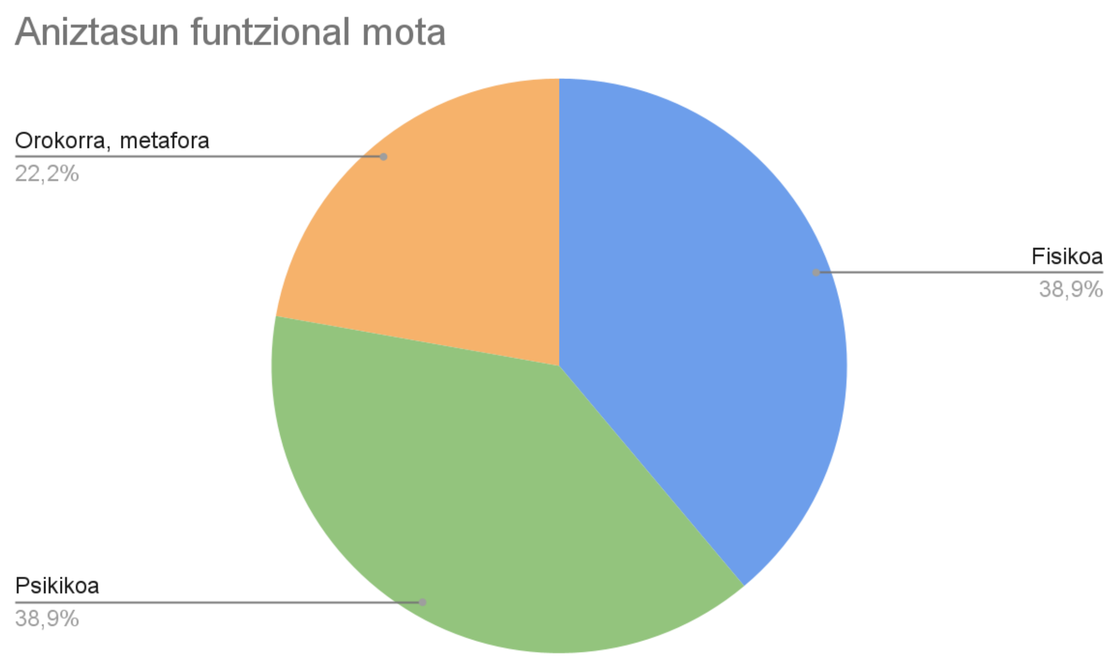

Azkenik, azterketa fitxaren azkenengo alderdia amaiera mota izan da, Teresa Colomerrek egin zuen banaketa oinarritzat hartuz, ondorengoak zehaztu ditut: arazoa onartzea (%11.1), amaiera zoriontsua (%83.3) edo amaiera ezkorra, negatiboa edo tristea (%5.6).

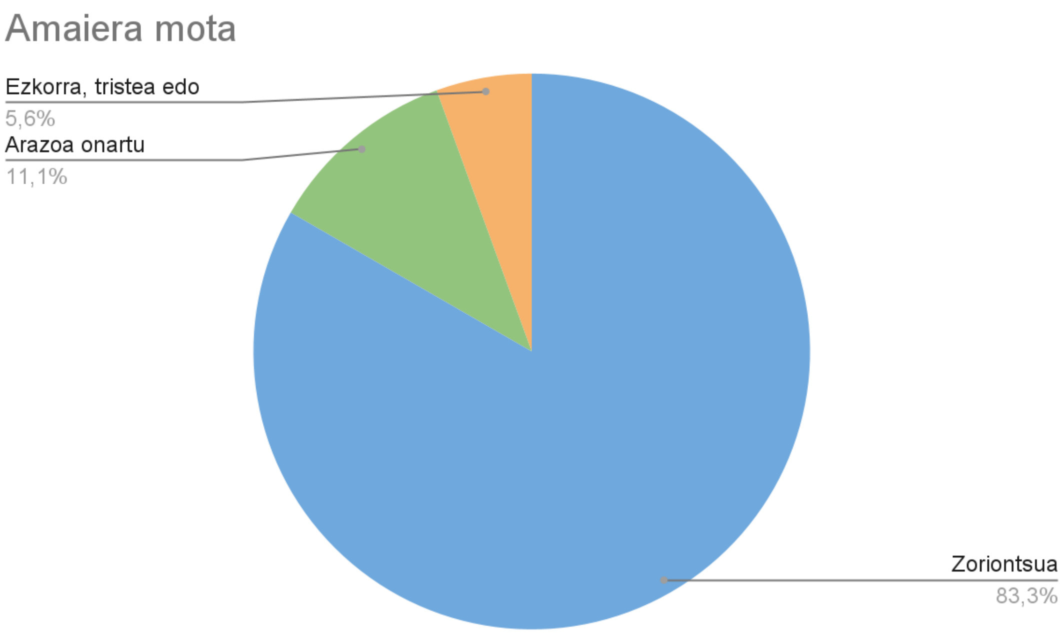

7. ONDORIOAK

Behin aztertutako hiru alderdien emaitzak jasota, atal honetan ikerketa bakoitzari dagozkion ondorioak plazaratuko ditut. Horrela, emaitza horiek dakartena eta eragiten dutena islatuko dut, lanean zehar landutakoari eutsiz eta jasotako emaitzekin bateratuz.

7.1 Galdetegia

Kasu honetan, baieztatu dugu zein kontraesankorra den gizartea batzuetan; izan ere, %100ak aniztasun funtzionala gai nagusitzat duten liburuen garrantzia bermatu arren, %14ak baino ez ditu liburu mota hauek erabiltzen.

Tamalez, datu hauek baieztatzen dute ikerketarekin hasi baino lehen egin nuen bosgarren hipotesia, non esan nuen guraso eta irakasle gehienek ez dituztela gai honen inguruko liburuak ezagutzen ezta erabiltzen ere.

Erabilera mugatu honen zergatia liburu mota hauek aurkitzeko zailtasuna eta gaiaren gaineko gaitasun falta dira; baieztapen hauek bat egiten dute aurretik landu dugun ikerketa kuantitatiboarekin, zeinetan islatu den erabilera gehien duten liburuen artean ze presentzia txikia duten lan honetan landutako liburuak.

Hala ere, honek ere agerian uzten du gizartean hain hedatua dagoen konformismoa, non efortsua eskatzen duten jarduerak alde batera uzten ditugun, gure burua gauza “berriak” bilatzera edota hauen inguruan informazioa lantzera behartu gabe. Izan ere, hain argi badago liburu hauen erabilgarritasuna eta onurak, zergatik gehiengoa ez da behartzen hauek ezagutzera eta erabiltzera?

Azkenik, jasotako emaitzekin ondorioztatu dezaket gizarteak argi duela liburu hauek aniztasun funtzionala duten zein ez duten umeei bideratuta egon behar direla; modu honetan, ezaugarri hauetako umeak erreferente ezberdinak izango dituzte eta integratuta sentituko dira, baina horrez gain, beste umeek ere kontzientzia hartuko dute eta errealitatea bere osotasunean ezagutuko dute.

Gainera, galdetegia bete duen gehiengoak ere argi dauka liburu mota hauek ez daudela soilik umeei bideratuta, baizik eta helduoi ere bai. Berriz ere helduko diot marko teorikoan erabilitako definizio bat, baieztapen hau indartzen duena:

"Mientras que los buenos libros para mayores no son siempre para niños, los buenos libros infantiles sí son aquellos que también son capaces de interesar, incluso de conmover, a los adultos" (Borda y Tejerina, 1994:4).

7.2 Ikerketa kuantitatiboa

Ikerketa prozesu honen emaitzetan agerian geratu den moduan, Gasteizen gehien irakurritako haur liburuen artean %3ak baino ez du aniztasun funtzionalarekin zer ikusirik.

Kasu honetan ere, errealitateak bat egiten du honen inguruan egin nuen lehenengo hipotesiarekin, argi nuen eta haur literaturako oso liburu gutxitan aniztasun funtzionalaren gaia tratatzen dela.

Honek ondorioztatzen du zein erreala den lanean zehar aipatutako *Burbuja de hielo* terminoak, ezaugarri hauek dituzten pertsonek bizitzan zehar gainditu beharreko ageriko zein ikusezinak diren oztopoekin lotura duena (Vidal, 2015:34).

Kasu honetan, ikusgaitasunarekin lotura zuzena dauka, non kolektibo honek haur literaturan ere ez duen behar besteko presentzia, errealitatearen ikuspegitik aldenduz eta gutxituz.

Jakinaren gainean egonda liburu hauen bitartez dibertsitate funtzionala duten umeek errepresentatuta ikusiko dutela beraien burua, erreferente bat izango dutela beraien antzera bizitza bizi duena, eta beste ikaskideek ere errealitate horren ezaugarriak ezagutzeko aukera izango dutela, aukera ezin hobea litzateke ikusgaitasunarekin lortura duen oztopoa gainditzeko (Comes 1991; Orjasaeter, 1987).

7.3 Liburuen azterketa

Azkenik, aniztasun funtzionala gai nagusitzat duten 18 liburuen azterketa dugu, zeinetan oso datu interesgarriak jaso ditudan, gizartearen egoera guztiz islatzen dutena.

Oso deigarria da aztertutako liburuen %38.9ak soilik protagonistatzat izatea aniztasun funtzionala duen pertsona; beste %61.1ak, berriz, inguruko pertsonak dituzte protagonistatzat, lagun edo familiako kideren bat aniztasun funtzionala duen pertsonaren egoera azalduz.

Honek agerian uzten du gure gizartean egoera honetako pertsonak bigarren plano batean kokatzen ditugula, beste pertsona batzuen bitartez beraien errealitatea dena azalduz, hauek protagonista moduan jarri beharrean propioa duten istorioa helarazteko. Hau ere lotuta dago aipatutako burbuilarekin, non autonomia, ikusgarritasuna eta askatasuna kentzen zaien, merezi duten lekua hartzeko oztopoak jarriz eta bigarren pertsona batzuengan delegatuz.

Hortaz, nahiz eta liburuaren gai nagusia aniztasun funtzionala izan, hau bigarren maila batean geratzen da errealitate hau bizi duten pertsonekin batera, lanean zehar ageri den bigarren hipotesian esan nuen modura.

Aipatu beharra dago nahiz eta hasiera batetik espero ez izan, aniztasun fisikoen zein psikikoen lanketa oso orekatuta dagoela. Izan ere, aztertutako liburuen %38.9ak fisikoak lantzen ditu, eta psikikoak ere %38.9ak dira, hortaz, presentzia berdina dute haur liburuetan. Beste %22.2ak, berriz, aniztasun funtzionala modu orokorrean lantzen du, mota zehaztu gabe, metafora moduan hartzen du eta. Hortaz, nire hirugarren hipotesia ez da bete, aniztasun funtzional psikikoak ez baitira gailentzen, fisikoen maila berean daude eta.

Azkenik, laugarren hipotesian aipatu nuen bezala, nire lanak baieztatu du liburu gehienen amaiera mota zoriontsua dela, haur literaturako liburu gehienen antzera. Liburu hauen %5.6ak soilik amaiera negatiboa edo tristea dute.

Amaiera mota honen erabilerak bilatzen du txikiengan fede puntu bat mantentzea, umeei helaraztea nahiz eta gauza txarrak gertatu edo gaizki sentitu, gure alde jarrita gai izango garela egoerari buelta emateko eta modu egoki batean bukatzeko, hain famatua

den *y vivieron felices y comieron perdices* honekin amestu aldera. Umeengan mezu positibo hau zabaltzen guztiz egokia da, baina soilik amaiera mota hau erabiltzearekin batera egoera zailak edo arazoak sinplifikatzera jo dezakegu, fikziozko errealitate batera gerturatu gaitezke zeinetan ez duten ikasiko galtzen, arazoak onartzen edota dolua pasatzen.

Hortaz, ezinbestekoa da haur liburuek ere, hizkuntza egokia erabiliz, errealitatearen isla izatea, egoera positiboak zein negatiboak landuz, haurrak esanguratsua izango zaien bide batean hezteko asmoz.

Beharrezkoa da ezusteko amaieren erabilera zabaltzea, klausula itxi eta zoriontsuen gehiegizko erabilera zapuztuz. Horrela, haurrak ez du ezer segurutzat emango eta ezjakintasunaren aurrean kritikoa izaten ikasiko du. Amaiera mota ezberdinak txertatzearekin batera, literatura-tradizioarekin hautsiko dugu, haurrek urteetan zehar jaso duten inozo kalifikazioarekin bukatuz eta guztizko errealitatean heziz (Alvarez Ramos, 2020:92). Izan ere, ezin dugu ahaztu aniztasunak aniztasuna eskatzen duela zentzu guztietan.

8. ZAILTASUNAK ETA HOBEKUNTZA PROPOSAMENAK

Niri egokitu zitzaidan gaia baloreak haur literaturan izan zen, baina tutoreak gaia nire interesetara gerturatzeko gomendioa eman zidan. Aniztasun funtzionalaren gaira moldatu nahi nuela esaterakoan, tutoreak jakinaren gainean jarri zidan ohartaraziz informazio gutxi aurkituko nuelaz. Hala ere, “zailtasun” hori erronka moduan hartu eta gaiari eustea erabaki nuen.

Hortaz, gradu amaierako lanarekin hasi baino lehen banekien lan osoan zehar zailtasun berdina aurkituko nuela: informazio falta.

Lanean zehar aipatu dudan moduan, iraganean aniztasun funtzionala gaizki ikusita zegoen eta honen inguruan egindako ikerketek ez zuten hiztegi apropos bat erabiltzen 2005era arte, non aniztasun funtzionala terminoa zehaztu zen. Hemendik aurrera termino hau presentzia handiagoa hartzen hasi zen eta hortaz, zailtasunak izan ditudan arren informazioa aurkitzeko, esan daiteke lortutako informazio iturri gehienak nahiko eguneratuak daudela, termino “berria” da eta.

Gai honen inguruko informazio teorikoa lortzean zailtasunak izateaz gain, aniztasun funtzionala gai nagusitzat duten haur liburuak aurkitzeko ere zailtasun handiak izan ditut, baina azkenean 18 liburu aztertzea lortu dut. Lagin hau lortzeko, tutorearekin eta Gasteizeko gizarte etxetako liburutegiko langileekin elkarlanean ibili behar izan naiz. Izan ere, ipuin batzuk gizarte etxe batzuetan soilik zeuden eskuragarri.

Hortaz, laburbilduz, ikerketa prozesuan zehar aurkitu ditudan zailtasun nabarienak informazio falta eta ipuinak eskuratzeko oztopoak izan dira, gaiaren presentzia txikia dela eta sortuak.

Hobekuntza proposamenei dagokienez, nahiz eta oso pozik egon sortutako lanarekin, beti hobetzeko aukera dago.

Kontuan hartzekoa da nire gradu amaierako lanean hiru alderdi aztertu ditudala, hortaz, hobekuntza moduan ez nuke beste alderdi baten ikerketa proposatuko; izan ere, gauza gehiago aztertuta, fokua galduko nuke eta informazioa azaletik landuko nuke, honetan sakondu beharrean.

Hala ere, nire lana guztiz teorikoa izanik, aberasgarria izango litzateke praktikarekin uztartzea. Hortaz, proposamen modura, lana beste modu batera bideratuta interesgarria izango litzateke liburu hauen erabileraren ondorioak aztertzea Lehen Hezkuntzako klase batean. Modu honetan, modu praktiko batean behatuko nuke ipuin hauen egokitasuna edota erabilgarritasuna.

Horrez gain, praktikotasunaren lotutako beste hobekuntza proposamen bat egite aldera, polita izango litzateke landutako eta aztertutako liburuen bidez barneratutako informazioarekin azkenengo produktu izango litzatekeen haur liburu bat sortzea. Horrela, ikerketa prozesu honen bidez ondorioztatutako ezaugarri egokiak erabiliz aniztasun funtzionala gai nagusitzat duen ipuin aberats bat sortuko nuke; etorkizunera begira baliabide edo tresna moduan erabil zitekeena.

Azkenik, bidean zehar topatu dudan haur literaturaren adar bat jorratzeko gogoekin geratu naiz, nire gaiarekin ere lotura duena: aniztasun funtzionala duten pertsonei bideratutako ipuinak. Liburu hauetan piktogramek, testu sinpleek eta *braille*ak garrantzi handia hartzen dute, baita irakurleari moldatzeak ere.

Hala ere, esan beharra daukat azkenengo proposamen honek gradu amaierako lan oso bat egiteko aukera ematen duela eta hortaz, nire gaia zehatza beste bat izanik, lehen aipatu dudan moduan, oso zaila izango litzatekeela biak modu egoki eta sakonean lantzea.

Hortaz, laburbilduz, onartu beharra daukat informazioa eta liburuak aurkitzeko zailtasun nabaria izan dudan arren, oso pozik eta harro sentitzen naizela egindako lanaz, gaia modu sakonean eta esanguratsuan landu dudala esango nuke eta. Azkenik, hobekuntza proposamen modura, praktikarekin uztartzea falta izan zaidala onartu beharra daukat ere, modu honetan guztizko ikerketa lortuz.

9. ERREFERENTZIAK

Álvarez Ramos, E. M. (2020). *Brevedad disruptiva en la minificción infantil contemporánea*. Microtextualidades: Revista internacional de microrrelato y minificción, (7), 92.

Borda Crespo, M. (2002). *Literatura infantil y juvenil. Teoría y didáctica*. Grupo Editorial Universitario.

Bortolussi, M. (1985). *Análisis teórico del cuento infantil*. Alhambra - 1985.

Botelho, Rafael Gulmarães (2010). *Educación Física y literatura infantil: posibilidades de utilización en el ámbito escolar*. 2 v. Tesis doctoral. Universidad de La Rioja.

Bueno, S. B. y Caldin, C. F. (2002). A aplicação da biblioterapia em crianças enfermas. *Revista ACB, vol. 7*, num. 2, Florianõpolis, ACB 157-170.

Carrasco Lluch, P. (2008). *Estudio del valor terapéutico de la literatura infantil en niños hospitalizados*. Tesis doctoral. Universidad de Murcia.

Carrasco Rodriguez, M. M. (2005). *Orígenes y desarrollo de la literatura infantil y juvenil inglesa*. Tesis doctoral. Universidad Complutense de Madrid, 5.

Cervera, J. (1989). *En torno a la literatura infantil. Cauce, 1989,(12):* 157-168.

Colomer, T. (2008). *Introducción a la literatura infantil y juvenil*. Síntesis. (Didáctica de la lengua y la literatura, 1).

Colomer, Teresa (1998). *La formación del lector literario. Narrativa infantil y juvenil actual*. Fundación Germán Sánchez Ruipérez.

Gato, P. eta Carballo, R.L. (2009): Una mirada a la Educación Especial a través de los cuentos. In Berruezo, R.; Conejero, S. (koord.). *El largo camino hacia una educación inclusiva. La Educación Especial y Social del siglo XIX a nuestros días*. *XV Coloquio de Historia de la Educación* (vol. I: 753-765). Sociedad Española de Historia de la Educación-Universidad Pública de Navarra.

Gross, A. L., & Ortiz, L. W. (1994). Using Children's Literature to Facilitate Inclusion in Kindergarten and Primary Grades. *Young Children*, *49*(3), 32-35.

McDowell, M. (1973) Fiction for Children and Adults: Some Essential Differences in FOX et al. (ed.). Writers, Critics and Children, pp. 140-156.

World Health Organization. (1980). *International classification of impairments, disabilities, and handicaps: a manual of classification relating to the consequences of disease, published in accordance with resolution WHA29. 35 of the Twenty-ninth World Health Assembly, May 1976*. World Health Organization.

Organización Mundial de la Salud (OMS) (2001a): *Clasificación Internacional del Funcionamiento, la Discapacidad y la Salud (CIF)*. *Programa Docente y de Difusión. Editado por:* Instituto Nacional de Servi- cios Sociales. Hemendik hartua: http://usuarios.discapnet.es/disweb2000/cif/materiales.htm

Rubio Pérez, S. (1999). Reflexiones sobre la literatura infantil. *Educere, 6*, 28-31

Sánchez Corral, L. (1995). *Literatura infantil y lenguaje literario*. Paidós.

Soriano, m. (1995). *La literatura para niños y jóvenes. Guía de exploración de sus grandes temas* (trad.Graciela montes). Colihue.

Tabernero-Sala, R. (2005). *Nuevas y viejas formas de contar: El discurso narrativo infantil en los umbrales del siglo XXI*. Prensas Universitarias de Zaragoza.

Vidal García, J. (2015). Derechos humanos de las personas con diversidad funcional. *TRIM: revista de investigación multidisciplinar*, (*8*), 34-35.

10. ERANSKINAK

I. Eranskina → Galdetegia

- **Aniztasun funtzionalaren presentzia Haur Literaturan**

Gurasoa/Tutorea:
Irakaslea:

1. **Liburu mota hauen erabilera beharrezkoa edo erabilgarria ikusten duzu?**

   Zergatik?

2. **Mota hauetako liburuak maiz erabiltzen dituzu zure umeekin/ikasleekin?**

   Zein?

3. **Aurreko erantzuna ezezkoa izan bada, zergatik ez dituzu erabiltzen? Aukera bat baino gehiago aukeratu dezakezu.**

   - Ez ditut erabilgarriak/beharrezkoak ikusten
   - Ez dut nire burua gai ikusten gai hau lantzeko
   - Ez dut uste ikasleak/umeak gai direnik gai hau lantzeko
   - Zailtasunak ditut horrelako liburuak aurkitzeko
   - Besterenbat

4. **Irakurketa hau zer irakurle motari bideratuta dagoela edo egon beharko liratekeela esango zenuke? Aukera bat baino gehiago aukeratu ditzakezu.**
   - Aniztasun funtzionala duten umeei soilik.
   - Aniztasun funtzionala duten pertsonei (helduak edo gazteak) soilik.
   - Aniztasun funtzionala EZ duten umeei soilik.
   - Aniztasun funtzionala EZ duten pertsonei (helduak edo gazteak) soilik.
   - Aniztasun funtzionala duten zein ez duten umeei.
   - Aniztasun funtzionala duten zein ez duten pertsonei (helduak edo gazteak).

   Zergatik?

- **La presencia de la diversidad funcional en la literatura infantil**

Padre/Madre/Tutor:
Profesor/a:

1. **¿Ves útil y/o necesaria la utilización de este tipo de libros?**

   ¿Por qué?

2. **¿Utilizas frecuentemente libros de esta categoría con tus hijos/alumnos?**

   ¿Cuál?

3. **Si la respuesta anterior ha sido negativa, ¿Porque no los utilizas? Puedes elegir más de una opción.**
   - No los veo necesarios y/o útiles
   - No me veo capaz de tratar este tema
   - No creo que los niños sean capaces de tratar este tema
   - No me es fácil encontrar este tipo de libros
   - Otra razón

4. **¿A qué tipo de público crees que está dirigido o debería estar dirigido este tipo de lectura? Puedes elegir más de una opción.**
   - Únicamente a niños/as con diversidad funcional.
   - Únicamente a personas (adultas o niños/as) con diversidad funcional.
   - Únicamente a niños/as que no tengan ninguna diversidad funcional.
   - Únicamente a personas (adultas o niños/as) que no tengan ninguna diversidad funcional.
   - Tanto a niños/as con diversidad funcional como a los que no las tengan.
   - Tanto a personas (adultas o niños) con diversidad funcional como a los que no las tengan.

   ¿Por qué?

II. Eranskina → Ikerketa kuantitatiboa

Iñaki Roldanek 2021eko ekainean argitaratu zuen berrian, 5 hilabeteetan zehar Vitoria-Gasteizko liburutegi publikoetan gehien eskatutako liburuak ageri dira. Ikerketaren emaitzek ondorengoa islatu zuten:

Arrakasta handiena duten mailegu fisikoen artean, lehenengo postuan haurren irakurketak daude. Bost hilabete hauetan, haur-literaturako 66.392 liburu maileguan eraman dituzte irakurleek, helduentzako maileguak baino kantitate dexente handiagoa (40.981 ale).

Gasteizko udalak agerian utzi duen moduan, hau da Gasteiz mailan gehien eskatutako 5 haur-liburuak:

HAUR-LITERATURA	IDAZLEA	IZENBURUA
1	Jeff Kinney	*Diario de Greg*
2	Raina Telgemeier	*Coraje*
3	María Leach	*¿Qué bigotes me pasa?*
4	Ibon Martín	*Onin eta sorginen sekretua*
5	Roberto Santiago	*El misterio de la tormenta de arena*

Iturria: Gasteizko udala

Hona hemen Gasteizhoy-ko berrian eskuragarri agertzen den Gasteizko gizarte-etxe bakoitzeko liburutegiko ranking zehatza:

ABETXUKO		
HAUR-LITERATURA	**IDAZLEA**	**IZENBURUA**
1	Raina Telgemeier	*Bravo Mary Ann*
2	Anna Llenas	*El monstruo de colores*
3	Thierry Bedouet	*Ondo lo egin*
4	Ben Hatke	*El temerario Jack*
5	Mariah Marsden	*Ana de la Tejas Verdes: novela gráfica*

IBAIONDO		
HAUR-LITERATURA	**IDAZLEA**	**IZENBURUA**
1	Katie Cook	*La magia de la amistad*
2	Sara Cano Fernández	*Alérgicos a 6º B*
3	Jo Lodge	*Zer moduz Kroko*
4	Tea Stilton	*La ciudad secreta*
5	Steve Stevenson	*Asesinato en la torre Eiffel*

ARRIAGA		
HAUR-LITERATURA	**IDAZLEA**	**IZENBURUA**
1	Begoña Oro	*Rasi en la playa*
2	Sophie Gourion	*Las chicas también pueden . Los chicos también pueden*
3	Jeff Kinney	*Diario de Greg: Un pringao total*
4	Anh Do	*Un ninja molón*
5	Esther Voltà	*Nona*

LAKUA		
HAUR-LITERATURA	**IDAZLEA**	**IZENBURUA**
1	Dav Pilkey	*Policán*
2	Naoki Sakura	*El profesor Layton y sus divertidos misterios*
3	Serena Blasco	*Enola Holmes y el misterio de la doble desparición*
4	Orianne Lallemand	*La vuelta al mundo de Lupo*
5	Karina&Marina	*Idénticas y opuestas*

ZABALGANA		
HAUR-LITERATURA	**IDAZLEA**	**IZENBURUA**
1	Emma Varela	*Calle de los cerezos*
2	Wilfrid Lupano	*Ahora en pantalones*
3	Juan Ramón Barat	*Animaladas: un abecedario especial*
4	Jeff Kinney	*Diario de Greg: Arrasa con todo*
5	Nob	*Primer turno*

ARIZNABARRA		
HAUR-LITERATURA	**IDAZLEA**	**IZENBURUA**
1	Raina Telgemeier	*Drama*
2	Liz Pichon	*Una suerte un poquitín especial*
3	Jeff Kinney	*Diario de Greg: Tocado y hundido*
4	Clodett	*Superlío en Japón*
5	Yayo Kawamura	*Pepek eta Milak piknik bat antolatu dute*

EL PILAR		
HAUR-LITERATURA	**IDAZLEA**	**IZENBURUA**
1	Raina Telgemeier	*Sonríe!*
2	Gigi D. G.	*El reino de la rosquilla*
3	Jeff Kinney	*Diario de Greg: Un pringao total*
4	Mitch Krpata	*El club secreto*
5	Victoria Jamieson	*Preparada, lista bienvenida a clase*

IPARRALDE		
HAUR-LITERATURA	**IDAZLEA**	**IZENBURUA**
1	Orianne Lallemand	*El lobo que descubrió el país de los cuentos*
2	Masashi Kishimoto	*Culmina la destrucción de la hoja*
3	Roberto Santiago	*El misterio de la isla del volcán*
4	Anna Llenas	*Koloretako munstroa*
5	Guido van Genechten	*Arrain zuri txikia eta itsasoko abestia*

ALDABE		
HAUR-LITERATURA	**IDAZLEA**	**IZENBURUA**
1	Dana Simpson	*Una amiga muy especial*
2	Gemma Merino	*Arrautza bat txitatu zuen ardia*
3	Ibon Martín	*Onin eta Afrikarako bidaia*
4	Émile Jadoul	*Gora mundu guztia*
5	Jaume Copons	*El robot del bosque*

ARANA		
HAUR-LITERATURA	**IDAZLEA**	**IZENBURUA**
1	Dav Pilkey	*Policán*
2	Mikecrack	*Los compás y el diamantito legendario*
3	Laperla	*El mini-portal temporal*
4	Raquel Díaz Reguera	*Las niñas serán lo que quieran ser*
5	Harriet Muncaster	*Isadora Moon va al parque de atracciones*

JUDIMENDI		
HAUR-LITERATURA	**IDAZLEA**	**IZENBURUA**
1	Franck Thilliez	*Sarah*
2	Sonia Fernández Vidal	*La puerta de los tres cerrojos*
3	Sophie Gourion	*Las chicas también pueden. Los chicos también pueden*
4	James Campbell	*Maskoten bizitza dibertigarria*
5	La Perla	*Superpatataren jatorria*

SALBURUA		
HAUR-LITERATURA	**IDAZLEA**	**IZENBURUA**
1	Joris Chamblain	*Lluvia de estrellas*
2	Stella Baggott	*Sigue con el dedito*
3	Harriet Muncaster	*Isadora Moon se mete en un lío*
4	José Carlos Andrés	*Los miedos del corazón Cacurcias*
5	Ingo Siegner	*El pequeño dragón Coco da la vuelta al mundo*

HEGOALDE		
HAUR-LITERATURA	**IDAZLEA**	**IZENBURUA**
1	Shanon Hale	*Diana princesa de las amazonas*
2	Art Baltazar	*Superman de Smallville*
3	Romain Pujol	*Biga: benetan identifikatu gabeko animalia*
4	Magnhild Winsnes	*Shhh*
5	Raina Telgemeier	*Fantasmas: novela gráfica*

III. Eranskina → Liburuen azterketa fitxa

Izenburua: *El vicario que hablaba al revés*

Idazlea: Roald Dahl

Erreferentzia: Dahl, R. - Blake, Q. (1992). *El vicario que hablaba al revés*. Ediciones SM.

Aniztasun funtzionalaren presentzia	**BAI**	**EZ**
Gai nagusia da	X	
Zeharka lantzen da		
Irudietan soilik agertzen da		

Protagonista	**BAI**	**EZ**
Aniztasun funtzionala duen pertsona	X	
Inguruko pertsona bat (familia, laguna)		

Aniztasun funtzional mota	**BAI**	**EZ**
Fisikoa		
Zerbait faltan (hanka, besoa, eskua…)		
Ikusmena		
Entzumena		
Beste bat		
Psikikoa	X	
Down sindromea		
Autismoa		
Beste bat → Dislexia	X	

Amaiera mota	**BAI**	**EZ**
Arazoa onartu		
Amaiera zoriontsua	X	
Amaiera ezkorra, negatiboa edo tristea		

AZTERKETA FITXA

Izenburua: *Honelakoxea da nire arreba, eta zer?*

Idazlea: Pako Sagarzazu

Erreferentzia: Sagarzazu, P. - Valverde, M. (2001). *Honelakoxea da nire arreba.* Donostia: Elkarlanean S.L.

Aniztasun funtzionalaren presentzia	**BAI**	**EZ**
Gai nagusia da	X	
Zeharka lantzen da		
Irudietan soilik agertzen da		

Protagonista	**BAI**	**EZ**
Aniztasun funtzionala duen pertsona		
Inguruko pertsona bat (familia, laguna)	X	

Aniztasun funtzional mota	**BAI**	**EZ**
Fisikoa		
Zerbait faltan (hanka, besoa, eskua…)		
Ikusmena		
Entzumena		
Beste bat		
Psikikoa	X	
Down sindromea	X	
Autismoa		
Beste bat		

Amaiera mota	**BAI**	**EZ**
Arazoa onartu		
Amaiera zoriontsua	X	
Amaiera ezkorra, negatiboa edo tristea		

AZTERKETA FITXA

Izenburua: *Nire arreba Aixa*

Idazlea: Meri Torras

Erreferentzia: Torras, M. - Valverde, M. (2001). *Nire arreba Aixa.* Donostia: Elkarlanean S.L.

Aniztasun funtzionalaren presentzia	**BAI**	**EZ**
Gai nagusia da	X	
Zeharka lantzen da		
Irudietan soilik agertzen da		

Protagonista	**BAI**	**EZ**
Aniztasun funtzionala duen pertsona		
Inguruko pertsona bat (familia, laguna)	X	

Aniztasun funtzional mota	**BAI**	**EZ**
Fisikoa	X	
Zerbait faltan (hanka, besoa, eskua…)	X	
Ikusmena		
Entzumena		
Beste bat		
Psikikoa		
Down sindromea		
Autismoa		
Beste bat		

Amaiera mota	**BAI**	**EZ**
Arazoa onartu		
Amaiera zoriontsua	X	
Amaiera ezkorra, negatiboa edo tristea		

AZTERKETA FITXA

Izenburua: *Inés crece despacio*

Idazlea: Claude Helft

Erreferentzia: Helft, C. - Brunelet, M. (2003). *Inés crece despacio.* Barcelona: Ediciones Serres, S.L.

Aniztasun funtzionalaren presentzia	**BAI**	**EZ**
Gai nagusia da	X	
Zeharka lantzen da		
Irudietan soilik agertzen da		

Protagonista	**BAI**	**EZ**
Aniztasun funtzionala duen pertsona		
Inguruko pertsona bat (familia, laguna)	X	

Aniztasun funtzional mota	**BAI**	**EZ**
Fisikoa		
Zerbait faltan (hanka, besoa, eskua…)		
Ikusmena		
Entzumena		
Beste bat		
Psikikoa	X	
Down sindromea	X	
Autismoa		
Beste bat		

Amaiera mota	**BAI**	**EZ**
Arazoa onartu		
Amaiera zoriontsua	X	
Amaiera ezkorra, negatiboa edo tristea		

AZTERKETA FITXA

Izenburua: *Cuidando a Louis*

Idazlea: Lesley Ely

Erreferentzia: Ely, L. - Dunbar, P. (2004). *Cuidando a Louis.* Barcelona: Ediciones Serres, S.L.

Aniztasun funtzionalaren presentzia	**BAI**	**EZ**
Gai nagusia da	X	
Zeharka lantzen da		
Irudietan soilik agertzen da		

Protagonista	**BAI**	**EZ**
Aniztasun funtzionala duen pertsona		
Inguruko pertsona bat (familia, laguna)	X	

Aniztasun funtzional mota	**BAI**	**EZ**
Fisikoa		
Zerbait faltan (hanka, besoa, eskua…)		
Ikusmena		
Entzumena		
Beste bat		
Psikikoa	X	
Down sindromea		
Autismoa	X	
Beste bat		

Amaiera mota	**BAI**	**EZ**
Arazoa onartu		
Amaiera zoriontsua	X	
Amaiera ezkorra, negatiboa edo tristea		

AZTERKETA FITXA

Izenburua: *Amona basoan galdu zenekoa*

Idazlea: Arantxa Iturbe

Erreferentzia: Iturbe, A. - Odriozola, E. (2005). *Amona basoan galdu zenekoa*. Donostia: Elkarlanean S.L.

Aniztasun funtzionalaren presentzia	**BAI**	**EZ**
Gai nagusia da	X	
Zeharka lantzen da		
Irudietan soilik agertzen da		

Protagonista	**BAI**	**EZ**
Aniztasun funtzionala duen pertsona		
Inguruko pertsona bat (familia, laguna)	X	

Aniztasun funtzional mota	**BAI**	**EZ**
Fisikoa		
Zerbait faltan (hanka, besoa, eskua…)		
Ikusmena		
Entzumena		
Beste bat		
Psikikoa	X	
Down sindromea		
Autismoa		
Beste bat → Alzheimer	X	

Amaiera mota	**BAI**	**EZ**
Arazoa onartu		
Amaiera zoriontsua		
Amaiera ezkorra, negatiboa edo tristea	X	

AZTERKETA FITXA

Izenburua: *El libro negro de los colores*

Idazlea: Menena Cottin

Erreferentzia: Cottin, M. - Faría, R. (2008). *El libro negro de los colores*. Libros del Zorro Rojo.

Aniztasun funtzionalaren presentzia	**BAI**	**EZ**
Gai nagusia da	X	
Zeharka lantzen da		
Irudietan soilik agertzen da		

Protagonista	**BAI**	**EZ**
Aniztasun funtzionala duen pertsona	X	
Inguruko pertsona bat (familia, laguna)		

Aniztasun funtzional mota	**BAI**	**EZ**
Fisikoa	X	
Zerbait faltan (hanka, besoa, eskua…)		
Ikusmena	X	
Entzumena		
Beste bat		
Psikikoa		
Down sindromea		
Autismoa		
Beste bat		

Amaiera mota	**BAI**	**EZ**
Arazoa onartu	X	
Amaiera zoriontsua		
Amaiera ezkorra, negatiboa edo tristea		

AZTERKETA FITXA

Izenburua: *Amonak Alzhei… zer?*

Idazlea: Véronique Van den Abeele

Erreferentzia: Van den Abeele, V. - K. Dubois, K. (2009). *Amonak Alzhei… zer?*. Ttarttalo S.L.

Aniztasun funtzionalaren presentzia	**BAI**	**EZ**
Gai nagusia da	X	
Zeharka lantzen da		
Irudietan soilik agertzen da		

Protagonista	**BAI**	**EZ**
Aniztasun funtzionala duen pertsona		
Inguruko pertsona bat (familia, laguna)	X	

Aniztasun funtzional mota	**BAI**	**EZ**
Fisikoa		
Zerbait faltan (hanka, besoa, eskua…)		
Ikusmena		
Entzumena		
Beste bat		
Psikikoa	X	
Down sindromea		
Autismoa		
Beste bat → Alzheimer	X	

Amaiera mota	**BAI**	**EZ**
Arazoa onartu	X	
Amaiera zoriontsua		
Amaiera ezkorra, negatiboa edo tristea		

AZTERKETA FITXA

Izenburua: *Alex, nire laguna*

Idazlea: Mikel Gurutxaga

Erreferentzia: Gurrutxaga, Mikel - Gurrutxaga, Maite (2010). *Alex, nire laguna*. Pamiela etxea eta Faktoría K de libros.

Aniztasun funtzionalaren presentzia	**BAI**	**EZ**
Gai nagusia da	X	
Zeharka lantzen da		
Irudietan soilik agertzen da		

Protagonista	**BAI**	**EZ**
Aniztasun funtzionala duen pertsona	X	
Inguruko pertsona bat (familia, laguna)		

Aniztasun funtzional mota	**BAI**	**EZ**
Fisikoa		
Zerbait faltan (hanka, besoa, eskua…)		
Ikusmena		
Entzumena		
Beste bat		
Psikikoa	X	
Down sindromea		
Autismoa		
Beste bat → Eskizofrenia		

Amaiera mota	**BAI**	**EZ**
Arazoa onartu		
Amaiera zoriontsua	X	
Amaiera ezkorra, negatiboa edo tristea		

AZTERKETA FITXA

Izenburua: *El cazo de Lorenzo*

Idazlea: Isabelle Carrier

Erreferentzia: Carrier, I. (2010). *El cazo de Lorenzo.* Barcelona: Editorial Juventud S.A.

Aniztasun funtzionalaren presentzia	**BAI**	**EZ**
Gai nagusia da	X	
Zeharka lantzen da		
Irudietan soilik agertzen da		

Protagonista	**BAI**	**EZ**
Aniztasun funtzionala duen pertsona	X	
Inguruko pertsona bat (familia, laguna)		

Aniztasun funtzional mota	**BAI**	**EZ**
Fisikoa		
Zerbait faltan (hanka, besoa, eskua…)		
Ikusmena		
Entzumena		
Beste bat		
Psikikoa		
Down sindromea		
Autismoa		
Beste bat		
Orokorra, ez du zehazten (metafora)	X	

Amaiera mota	**BAI**	**EZ**
Arazoa onartu		
Amaiera zoriontsua	X	
Amaiera ezkorra, negatiboa edo tristea		

AZTERKETA FITXA

Izenburua: *Martin*

Idazlea: Alaine Airre

Erreferentzia: Agirre, A. - Gurutxaga, Maite (2016). *Martin*. Elkar argitaletxea.

Aniztasun funtzionalaren presentzia	**BAI**	**EZ**
Gai nagusia da	X	
Zeharka lantzen da		
Irudietan soilik agertzen da		

Protagonista	**BAI**	**EZ**
Aniztasun funtzionala duen pertsona		
Inguruko pertsona bat (familia, laguna)	X	

Aniztasun funtzional mota	**BAI**	**EZ**
Fisikoa		
Zerbait faltan (hanka, besoa, eskua…)		
Ikusmena		
Entzumena		
Beste bat		
Psikikoa	X	
Down sindromea		
Autismoa	X	
Beste bat		

Amaiera mota	**BAI**	**EZ**
Arazoa onartu		
Amaiera zoriontsua	X	
Amaiera ezkorra, negatiboa edo tristea		

AZTERKETA FITXA

Izenburua: *Gixela nire laguna da*

Idazlea: Antton Kazabon

Erreferentzia: Kazabon, A. - Mutuberria, M. (2017). *Gixela nire laguna da.* Ibaizabal argitaletxea.

Aniztasun funtzionalaren presentzia	**BAI**	**EZ**
Gai nagusia da	X	
Zeharka lantzen da		
Irudietan soilik agertzen da		

Protagonista	**BAI**	**EZ**
Aniztasun funtzionala duen pertsona		
Inguruko pertsona bat (familia, laguna)	X	

Aniztasun funtzional mota	**BAI**	**EZ**
Fisikoa	X	
Zerbait faltan (hanka, besoa, eskua…)		
Ikusmena	X	
Entzumena		
Beste bat		
Psikikoa		
Down sindromea		
Autismoa		
Beste bat		

Amaiera mota	**BAI**	**EZ**
Arazoa onartu		
Amaiera zoriontsua	X	
Amaiera ezkorra, negatiboa edo tristea		

AZTERKETA FITXA

Izenburua: *Super botereen liburu aparta*

Idazlea: Susanna Isern

Erreferentzia: Isern, S. - Bonilla, R. (2019). *Superbotereen liburu aparta*. Editorial Flamboyant SM.

Aniztasun funtzionalaren presentzia	**BAI**	**EZ**
Gai nagusia da		
Zeharka lantzen da	X	
Irudietan soilik agertzen da		

Protagonista	**BAI**	**EZ**
Aniztasun funtzionala duen pertsona		
Inguruko pertsona bat (familia, laguna)	X	

Aniztasun funtzional mota	**BAI**	**EZ**
Fisikoa	X	
Zerbait faltan (hanka, besoa, eskua…)		
Ikusmena		
Entzumena		
Beste bat → Gurpildun aulkia	X	
Psikikoa		
Down sindromea		
Autismoa		
Beste bat		

Amaiera mota	**BAI**	**EZ**
Arazoa onartu		
Amaiera zoriontsua	X	
Amaiera ezkorra, negatiboa edo tristea		

AZTERKETA FITXA

Izenburua: *Calle de los Cerezos*

Idazlea: Emma S. Varela

Erreferentzia: S. Varela, E. - López-Berges, P . (Misspink) (2020). *Calle de los Cerezos*. La Cuentería Respetuosa.

Aniztasun funtzionalaren presentzia	BAI	EZ
Gai nagusia da		
Zeharka lantzen da	X	
Irudietan soilik agertzen da		

Protagonista	BAI	EZ
Aniztasun funtzionala duen pertsona		
Inguruko pertsona bat (familia, laguna)	X	

Aniztasun funtzional mota	BAI	EZ
Fisikoa	X	
Zerbait faltan (hanka, besoa, eskua…)		
Ikusmena		
Entzumena		
Beste bat → Minbizia	X	
Psikikoa		
Down sindromea		
Autismoa		
Beste bat		

Amaiera mota	BAI	EZ
Arazoa onartu		
Amaiera zoriontsua	X	
Amaiera ezkorra, negatiboa edo tristea		

AZTERKETA FITXA

Izenburua: *Por cuatro esquinitas de nada*

Idazlea: Jerome Ruiller

Erreferentzia: Ruiller, J. (2004). *Por cuatro esquinitas de nada*. Editorial Juventud.

Aniztasun funtzionalaren presentzia	**BAI**	**EZ**
Gai nagusia da	X	
Zeharka lantzen da		
Irudietan soilik agertzen da		

Protagonista	**BAI**	**EZ**
Aniztasun funtzionala duen pertsona	X	
Inguruko pertsona bat (familia, laguna)		

Aniztasun funtzional mota	**BAI**	**EZ**
Fisikoa		
Zerbait faltan (hanka, besoa, eskua…)		
Ikusmena		
Entzumena		
Beste bat		
Psikikoa		
Down sindromea		
Autismoa		
Beste bat		
Orokorra, ez du zehazten (metafora)	X	

Amaiera mota	**BAI**	**EZ**
Arazoa onartu		
Amaiera zoriontsua	X	
Amaiera ezkorra, negatiboa edo tristea		

AZTERKETA FITXA

Izenburua: *Munstro arrosa*

Idazlea: Olga de Dios

Erreferentzia: De Dios, O. (2016). *Munstro arrosa*. denon**arte**an.

Aniztasun funtzionalaren presentzia	**BAI**	**EZ**
Gai nagusia da	X	
Zeharka lantzen da		
Irudietan soilik agertzen da		

Protagonista	**BAI**	**EZ**
Aniztasun funtzionala duen pertsona	X	
Inguruko pertsona bat (familia, laguna)		

Aniztasun funtzional mota	**BAI**	**EZ**
Fisikoa		
Zerbait faltan (hanka, besoa, eskua…)		
Ikusmena		
Entzumena		
Beste bat		
Psikikoa		
Down sindromea		
Autismoa		
Beste bat		
Orokorra, ez du zehazten (metafora)	X	

Amaiera mota	**BAI**	**EZ**
Arazoa onartu		
Amaiera zoriontsua	X	
Amaiera ezkorra, negatiboa edo tristea		

AZTERKETA FITXA

Izenburua: *Superniños*

Idazlea: Anya Damirón

Erreferentzia: Damirón, A. - Pino, P. (2015). *Superniños.* Algar.

Aniztasun funtzionalaren presentzia	**BAI**	**EZ**
Gai nagusia da	X	
Zeharka lantzen da		
Irudietan soilik agertzen da		

Protagonista	**BAI**	**EZ**
Aniztasun funtzionala duen pertsona		
Inguruko pertsona bat (familia, laguna)	X	

Aniztasun funtzional mota	**BAI**	**EZ**
Fisikoa	X	
Zerbait faltan (hanka, besoa, eskua…)	X	
Ikusmena	X	
Entzumena		
Beste bat		
Psikikoa	X	
Down sindromea	X	
Autismoa	X	
Beste bat		

Amaiera mota	**BAI**	**EZ**
Arazoa onartu		
Amaiera zoriontsua	X	
Amaiera ezkorra, negatiboa edo tristea		

AZTERKETA FITXA

Izenburua: *Biga, benetan identifikatu gabeko animalia*

Idazlea: Romain Pujol

Erreferentzia: Pujol, R. - Caut, V. (2020). *Biga, benetan identifikatu gabeko animalia.* Astiberri.

Aniztasun funtzionalaren presentzia	**BAI**	**EZ**
Gai nagusia da	X	
Zeharka lantzen da		
Irudietan soilik agertzen da		

Protagonista	**BAI**	**EZ**
Aniztasun funtzionala duen pertsona	X	
Inguruko pertsona bat (familia, laguna)		

Aniztasun funtzional mota	**BAI**	**EZ**
Fisikoa		
Zerbait faltan (hanka, besoa, eskua…)		
Ikusmena		
Entzumena		
Beste bat		
Psikikoa		
Down sindromea		
Autismoa		
Beste bat		
Orokorra, ez du zehazten (metafora)	X	

Amaiera mota	**BAI**	**EZ**
Arazoa onartu		
Amaiera zoriontsua	X	
Amaiera ezkorra, negatiboa edo tristea		